

Folklor

Barbora Staňková

Bakalářská práce
2014

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav reklamní fotografie a grafiky
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora Staňková**
Osobní číslo: **K11012**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Grafický design**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Folklor**

Zásady pro vypracování:

Rozsah teoretické práce minimálně 25 stran + obrazové přílohy (dokumentace praktické části). Práci odevzdat v elektronické podobě (dle předepsané celouniverzitní šablony viz Směrnice rektora č. 15/2010) ve formátu PDF na 1 ks CD (DVD) nosiče, dále odevzdat 2 kusy výtisků elektronické podoby práce a 1 výtisk graficky zpracované bakalářské práce, která má volnější grafickou podobu.

1. Teoretická část:

shromáždění dat a obrazového materiálu lidové kultury.

2. Praktická část:

využití lidové tvorby v grafickém designu.

Dále na samostatném nosiči CD odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

doporučené zdroje:

veškeré knihovnické a jiné fondy s literaturou na území ČR, SK, EU, webové stránky vztahující se k tématu, odborné časopisy a další literatura po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Kristýna Petříčková
Ústav designu oděvu a obuvi
Datum zadání bakalářské práce: 1. listopadu 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 16. května 2014

Ve Zlíně dne 2. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. PaedDr. Jiří Eliška
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně13. 12. 2013.....

Staňková Barbora

.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá zájmem o folklor a lidovou kulturu. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy, které se týkají tohoto tématu. Druhá část se zaměřuje na osobnosti, díla a události, s folklorem spojeny. Poměrně velkou část věnuji folklorním festivalům a jejich propagaci z hlediska grafického designu. V poslední části uvádím práce dnešních designérů, kteří se inspirojí folklorem. Praktická část popisuje zejména postup při tvorbě plakátů, které jsou určeny pro Mezinárodní folklorní festival Strážnice.

Klíčová slova: folklor, folklorismus, lidová kultura, lidové umění, Strážnice, plakát, festival, slavnosti, ornament, dekor

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with an interest in folklore and popular culture. The first chapter defines the basic concepts that relate to this topic. The second part is focused on personalities, works and events related to folklore. A relatively large part is dedicated to folklore festivals and its propagation in terms of graphic design. In the last section the work of today's designers who are inspired by folklore is presented. The practical part mainly describes the procedure for creating posters that are designed for the international folklore festival Strážnice.

Keywords: folklore, folklorism, folk culture, folk art, Strážnice, poster, festival, festivities, ornament, decor

Děkuji vedoucí bakalářské práce MgA. Kristýně Petříčkové. Velké poděkování patří mému příteli Vojtovi za psychickou podporu. Chci však zejména poděkovat svým rodičům, kteří mi vždy důvěřovali a nesmírně podporovali. A děkuji také všem zmíněným festivalům, které mi poskytly řadu informací a podkladů k této práci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1. 1. Folklor.....	10
1. 2. Folklorismus	11
1. 3. Kulturní dědictví	12
1. 4. Lidová kultura.....	12
1. 5. Lidové umění	13
1. 6. Folklorní slavnosti.....	13
1. 7. Tradice	14
2. ZÁJEM O LIDOVOU KULTURU DŘÍVE	15
2. 1. Badatelé a sběratelé	15
2. 2. Sborníky a časopisy.....	19
2. 3. Národopisná výstava československá v Praze 1895	22
2. 4. Zájem o lidovou kulturu ve volném a užitém umění	25
2. 5. Folklorní festivaly.....	32
2. 5. 1. Slováký rok v Kyjově	32
2. 5. 2. Mezinárodní folklorní festival Strážnice (MFF).....	37
2. 5. 3. Jízda králů ve Vlčnově	42
2. 5. 4. Hornácké slavnosti	47
3. ZÁJEM O LIDOVOU KULTURU DNES	52
II. PRAKTICKÁ ČÁST	55
4. PROČ FOLKLOR.....	56
5. PROČ FESTIVAL STRÁŽNICE.....	56
6. ZAČÍNÁME.....	57
7. PROCES NAVRHOVÁNÍ	58
8. FINÁLNÍ KONCEPTY	62
8. 1. Koncept první – Dynamika výšivky	62
8. 2. Koncept Druhý – Ornamenty v novém kabátě	66
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	72
ZDROJE OBRÁZKŮ	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	75

ÚVOD

Zájem o folklor a jeho prvky v současnosti sílí. Zejména u mladé generace, která se o této lidové kultuře dozvídá prostřednictvím masové komunikace. Většinou si ale lidé pod pojmem folklor představí barevné kroje a „dechovku“. Mnoho lidí si však neuvědomuje, že folklor vytváříme i my. Tím, co děláme, s kým se stýkáme, jak se oblékáme atd. Pojem folklor tedy zahrnuje velmi rozsáhlý komplex, který tu byl již dříve, než jaký známe my, naše babičky nebo babičky našich babiček. Nebudu však zacházet tak daleko. Mou snahou není obsáhnout celou podstatu vývoje folkloru a folklorismu. Hlavním úmyslem je poukázat na cesty a způsoby, díky kterým se budoval a udržoval zájem o folklor a lidovou kulturu pomocí šíření masových informací. Zaměřím se převážně na Moravské Slovácko a lidskou činnost, která napomohla k procitnutí naší země k lidové kultuře.

Folklor se v dnešní době stává „in“. Obchody zaplňují produkty s lidovými prvky. Mladí designéři hledají inspirace v lidovém umění a na folklorních festivalech je „hlava na hlavě“. Čím je to způsobeno? Kde se zrodila taková vášeň pro folklor? Co tomu vlastně předcházelo? Odpovědi na tyto otázky nalezneme v teoretické části. Kvůli omezenému rozsahu však nelze obsáhnout všechny důležité aspekty, které mapují události v rámci lidové tvorby. Vybírala jsem však takové osobnosti, jejich práce a kulturní události, o kterých si myslím, že by neměly být zapomenuty. Teoretická část je tedy krátkou sondou toho, co lidé v rámci folkloru a folklorismu dokázali.

Praktická část má za úkol ukázat dvě odlišné výtvarné cesty, které pojednávají práci s ornamentem. Zabývám se zde tvorbou plakátů pro Mezinárodní folklorní festival Strážnice. Plakáty jsou doplněny o programový sborník a upomínkové předměty. Je zde obsažen nejen celý pracovní proces, ale také značná část je věnována dvěma finálním konceptům.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V celé práci se budeme nesčetněkrát setkávat s odbornými termíny, a je tedy velmi důležité, aby byly na začátku vysvětleny a uvedeny na pravou míru. Mnoho lidí vnímá tyto pojmy různým způsobem a pak dochází k chaosu a nedorozumění. Je pochopitelné, že každý obor má své laiky (je přirozené, že pouhý divák nebo posluchač nemusí být odborník, aby se mu něco líbilo), ale znát určité termíny napomůže chápat širší souvislosti. Proto je tedy tato kapitola věnována definování odborných pojmů.

1. 1. Folklor

Slovo folklor je složeno ze slova folk (lid) a lore (vědomosti, věda). Původně jím byl označován široký okruh „starožitností“, lidová kultura v celé své míře. Poprvé tento termín použil v roce 1846 William John Thoms (britský bibliograf) v časopise The Athenaeum. [Národní ústav lidové kultury, 2011]

Na mezinárodním kongresu v Sao Paulu roku 1954 byl pojem folklor definován jako produkt „*tradice rozvíjející se cestou ústavního předávání; folklory, které tuto tradici charakterizují, jsou:*

- a) *nepřetržitě spojení s minulostí*
- b) *varianty plynoucí z tvůrčích impulsů individua*
- c) *výběr prováděný lidem.*“ [1]

Slovníková definice uvádí folklor jako: „...*osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční dramatické kultury, těsně spojené se způsobem života, tradicemi a myšlením venkovského zemědělského obyvatelstva, městského lidu nebo jiných výrobně, profesně, sociálně, věkově a způsobem života integrovaných skupin obyvatelstva.*“ [1] Vyšlo mnoho definic o tom, co znamená a obsahuje ve své podstatě pojem folklor. Někteří odborníci hovoří o „pevné“ definici, jiní zase hovoří o folkloru, ve kterém probíhají dynamické změny, díky kterým nelze tento pojem „zaškatulkovat“.

V knize „Folklór a folkloristika“ autoři uvádí, že pokud se snažíme pevně definovat folklor, tak se dopouštíme určité jednostrannosti. „*V každej etape vývinu kultúry sa menil obsah i formy ľudovej kultúry, teda aj ústnej slovesnosti ako jej významnej súčasti. Jednej definícii zodpovedá iba klasické skúmavkové chápanie folklóru, inej živá tradícia v súčasnosti, ďalšia zužuje predmet folkloristického výskumu na vymenovanie dvoch alebo troch hlavných kritérií, iná zase rozširuje oblasť folklóru aj na javy patriace k macovej kultúre.*“ [2]

1. 2. Folklorismus

Tento výraz byl zaveden v roce 1962 organizací Hanse Mosera, rovněž s výrazy první a druhé existence lidového projevu užívanými Felixem Hoerburgerem. [NU lidové kultury, 2011]

Folklor a folklorismus jsou obvykle chápány jako jedna totožná věc. Můžeme si i dovolit říci, že mnoho laiků nezná význam tohoto slova. I když je mnohdy obtížné vymezit hranice mezi těmito dvěma pojmy, jsou to přesto odlišné jevy lidové kultury. Dnes se s folklorismem setkáváme více, než si uvědomujeme. Téměř všechno, co nás obklopuje je folklorismus. Nikoliv autentické lidové umění. Stačí se rozhlédnout kolem sebe. Lidovou hudbu, tanec a zpěv dnes slyšíme v místních rozhlasech, rádiích, televizích, na folklorních festivalech, přehlídkách a soutěžích. Dokonce děti v pěveckých kroužcích a pohádkách se s folklorismem setkávají. Kroj chápaný jako symbol slavnostní a národní reprezentace je inspirací pro mnohé módní návrháře a jiné umělce. Lidové stavby a jejich dispozice neuniknou očím architektů a designérů. I grafický design, zejména v dnešní době, využívá lidové prvky. Všechny tyto věci musíme chápat jako folklorismus.

Definice hovoří o vybraných prvcích lidové kultury, které jsou předváděny, zprostředkovány a interpretovány. Na rozdíl od autentické lidové kultury je uvědomělý. Tento jev je záměrný a přináší pěstování lidové kultury v kultuře moderní. [NU lidové kultury, 2011] „Folklorismus je chápán sám o sobě jako neutrální jev a záleží jen na obsahu, který je do něj vložen. Do folklorismu řadíme tedy jak využívání lidové písně, hudby, tance, slovesných projevů či obřadního folkloru, ale také celou škálu projevů, které vycházejí i z jiných oblastí lidové kultury.“ [3]

Milan Leščák a Oldřich Sirovátka ve své knize uvádějí rozdíly mezi folklorem a folklorismem následovně:

- 1) *„Oproti kontaktnej komunikácii, viazanej na miesto a čas realizácie folklórneho diela, sú prejavy folklorizmu podriadené formám technickej komunikácie a inštitucionálnej organizovanosti.*
- 2) *Oproti neformálnemu spontánnemu životu folklóru stojí vedomá štylizácia folklóru.*
- 3) *Oproti súčasným prejavom, ktoré žijú ve folklórnej tradícii, uprednostňuje folklorizmus archaické jevy ľudovej kultúry.*
- 4) *Oproti životu autentického folklóru v malých sociálnych skupinách je folklorizmus prejavom masovej kultúry.*

5) *Oproti variabilite folklóru sa folklorizmus vyznačuje určitou uniformitou.*

6) *Oproti spontánnosti folklóru stojí inštitucionálne usmerňovaný a organizovaný folklorizmus.*“ [2]

Hovoří také o tom, že pokud se chceme zabývat rozbořem folklorismu a jeho úlohou, vystupují zde hlavní otázky:

1) Které složky a jevy v tradiční lidové a umělecké kultuře jsou potřebné a využitelné pro dnešní kulturní život.

2) Jaké funkce mohou dnes splňovat.

3) Jaké prostředky je možné využít pro jejich šíření a do jakých souvislostí je můžeme zapojit.

4) Jaké formální a vnitřní obsahové změny jsou nutné. [Leščák, Sirovátka, 1982]

1. 3. Kulturní dědictví

Zodpovědět, co je nositelem kulturního dědictví, nemusí být až tak jednoduché. V podstatě každá lidská činnost a její výsledek může být považována za kulturní hodnotu či dědictví. Můžeme sem zařadit materiální dědictví, jako jsou např. budovy, výtvarná díla, lidské výtvořy spojené s přírodou, ale i zvyklosti, nářečí, události, slavnostní atd., které můžeme zahrnout do nemateriálního dědictví. Slovníková definice uvádí kulturní dědictví jako *„Mnohoznačný soubor hodnot, kulturních vzorů a idejí shromažďovaných, uchovávaných a předávaných z generace na generaci. Nehmotné kulturní dědictví zahrnuje vědění, víru, umění, právo a morálku, ale i zvyky a obyčeje, jež si člověk postupně osvojuje.“* [1] Hlavním znakem kulturního dědictví je neustálé působení tradic a obnovování probíhající v rámci socializace.

1. 4. Lidová kultura

Význam tohoto slova spočívá v pojmu „lid“ a „kultura“. V knize „Folklor a folkloristika“ se zmiňují o lidové kultuře takto: *„Toto jednoduché slovné spojenie nás upozorňuje na dva momenty. Po prvé, že máme do činenia s osobitou časťou kultúry ľudstva, a po druhé, že je to časť kultúry, ktorej tvorcom a oživovateľom sú ľudové vrstvy. Ľudová kultúra sa opierala v rámci podmienok svojej existencie o elementárne medziosobné formy spoločenskej komunikácie.“* [2]

Lidová kultura je pravým opakem vysoké kultury. Proto ji tedy můžeme zařadit do nízké kultury. Je to protiklad sériové výroby, profesionálních a promyšlených postupů atd. Je vázána zejména k sociálně nižším vrstvám. Právě amatérská společnost je autorem lidové kultury.

Můžeme sem zahrnout rituály, zvyky, sociální kulturu... Neodmyslitelnou částí lidové kultury je tedy lidská činnost a hodnoty. Součástí toho jsou projevy spontánního charakteru, ale také úkazy, jež si lid převzal a přivlastnil si je.

1. 5. Lidové umění

Lidové umění respektuje a zachovává tradici. Je prvkem jednoduché lidové kultury. Vyznačuje se spontánností, nepřesností, nedokonalostí, přirozeností. Nemá umělecký nýbrž praktický záměr.

Všechny žánry lidového umění spojují jevy tradičního vesnického nebo dělnického folkloru s projevy individuální tvorby. Autor (lidový tvůrce) svůj projev odrážel v lidovém oděvu, řezbářství atd. I lidová píseň měla svoji funkci. Můžeme se setkat s písněmi pracovními, obřadními atd. [Leščák, Sirovátka, 1982] Autor nejprve myslel na užitnost. Teprve moderní člověk začal v těchto věcech spatřovat uměleckou tvorbu. Až nynější civilizace začala měnit toto nízké umění na vysoké a začala hledat v lidovém umění inspiraci. Leščák a Sirovátka uvádějí příklad na původních písních. Hovoří o tom, že individuální přístup byl stěžejním pro první melodii a text. Až kolektiv si tuto píseň přivlastnil a dotvořil k obrazu svému. Původní impuls lze chápat jako surovou věc, která se musí dopracovat. [Leščák, Sirovátka, 1982]

Každé lidové umění je individuálním výtvozem. I když má svého autora, je anonymní. Tento kumšt má podobu insitního umění, které ve folklorním prostředí buď splývá s tradicí, nebo v tradici nenachází ohlas. [Florek, Krejčík, 2008]

Můžeme se také setkat s termínem „zlidovělé umění“, které je přiřazováno vysokému umění, jež použil lidový umělec, který byl a je školený v určitém oboru. Zlidovělé výrobky vytvářely nedílnou součást životního prostředí v minulosti i dnes. Pod tímto pojmem si můžeme představit repliky podle starých obrazů, které jsou zachyceny v malbě na skle nebo nový nábytek v „selském“ stylu atd. Zde je povýšena estetika a dekorativnost nad praktičností.

1. 6. Folklorní slavnosti

Folklorní slavnosti považujeme za kulturní a společenský jev, u kterého se setkáváme s lidovou tradicí. Především tanec, zpěv, hudba, zvyky, obyčeje a obřady jsou náplní těchto slavností. Jsou také pojmenovány jako folklorní festivaly, slavnosti lidových písní a tanců nebo národopisné festivaly. Tyto slavnosti představovaly bohatství kulturních tradic regionu nebo země. Byly důležitým prvkem národně uvědomovacích činností. Původ těchto folklorních slavností zasahuje do roku 1895, kdy se realizovala Národopisná výstava československá

v Praze. Novodobé působení folkloru, který se projevuje na folklorních festivalech nebo slavnostech, spadá do folklorismu. Oblíbenost festivalů tkví v živém a bezprostředním projevu umožňujícím úzký kontakt mezi účinkujícím a divákem, jež je aktivně zapojen do programu. Je nutné uvést, že folklorní slavnosti spadají do folklorismu, takže by měly být nazývanými folkloristickými slavnostmi. Dnes se však ujal termín folklorní slavnosti. I když je tato definice nesprávná, zažila se do takové míry, že i odborníci tuto věc akceptují.

1. 7. Tradice

Pojem tradice pochází z latinského významu „tradition“, jenž znamená „předávání“. Je základním identifikačním rysem lidové kultury. V širším slova smyslu je tradice souhrn stabilních zvyklostí, předávání myšlenek, názorů, duchovních, kulturních i materiálních významů, přecházejících z generace na generaci. Spojuje dávnou minulost se současností, ve které minulost přetrvává. Jaroslav Orel píše o tradici: „*Chápeme ji jako celek tradičního chování, technik, citů a hodnot, které jsou vlastní lidu a mají soudržnost v jeho kultuře.*“ [4] Hovoří také o tom, že je velmi obtížné nalézt tu správnou hranici mezi současností a tradicí. V části hmotné kultury se tento obtížný úkol postupně rozvíjí v lidovém umění.

„Ve folkloru, důsledkem přetrvávajícího tradování, dochází k ornamentální inovaci v procesu, jehož jsme svědky i aktéry a podílíme se na vzniku tradic nových.“ [1]

Je nezbytné si uvědomit, že to, co může být uznáváno v jedné zemi či prostředí, nemusí být uctíváno a respektováno někde jinde. Tradici vnímáme z pohledu obvyklosti výskytu, dlouhodobosti výskytu, kontinuity, ve smyslu důležitosti a kvality a v poslední řadě typem chování, což je potřeba respektovat.

2. ZÁJEM O LIDOVOU KULTURU DŘÍVE

2. 1. Badatelé a sběratelé

Díky snaze badatelů a sběratelů dokumentovat život venkova, zvyky, písně a tance se folklor a lidová kultura šířila za hranice venkova. Jejich práce jednak přispěla k většímu povědomí venkova, jednak postavila pilíř k základu folkloristiky a etnografie. Tito lidé byli převážně učiteli nebo lidmi, kteří byli v úzkém kontaktu s venkovem. Veškeré informace, které později utříďovali, čerpali od běžných, prostých lidí. Jejich práce pomáhají i dnes k oživení a utřídění informací, které jsou už mnohdy zapomenuty. Zásadou badatelů a sběratelů zájem o lidovou kulturu v 19. století vzrostl. Lidové motivy, písně a tance vzbudily velký ohlas. Bohatství, které se nacházelo ve venkovském prostředí, bylo chápáno jako pýcha národa a zařazeno do národní dědictví.

Uvedme tedy alespoň ty badatele, kteří byli silně spjati s jižní Moravou a napomohli tak zpracovat tuto oblast. Mezi ně řadíme zejména českého etnografa, pedagoga, přírodovědce, člena České akademie věd a fotografa **Josefa Klvaňu**¹ (1857–1919). I přes to, že se původně věnoval přírodovědné činnosti, od roku 1886 se začal horlivě zabývat národopisem.

Obrázek č. 1: Josef Klvaňa

V článku věnovaném Josefu Klvaňovi se uvádí: „Do deníku si zapisoval pozorování a popisy krojů i vlastní kresby (měl aprobaci z kreslení), organizoval dotazníkové akce mezi svými studenty, sbíral výšivky a kraslice, publikoval v tisku odborném i populárním. Svá studia lidového kroje

1 Roku 1902 je spoluiniciátorem cesty Augusta Rodina na Moravu.

na Moravě nejsouborněji zúročil v monografii *Moravské Slovensko (Praha 1918 a 1922)*. Zásadní podíl měl na přípravách *Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895*. Jeho zájem o regionální, tehdejší terminologií řečeno *krajinské národopisné výstavy*, je tedy pochopitelný. “ [5]

Velkou hodnotu nesou Klvaňovy fotografie, které mají nemalý význam v jeho mapování. Po prvním fotografickém zážitku v roce 1888 se začal fotografii věnovat systematicky a intenzivně. Zachoval jí věrnost dalších dvacet let. Jeho fotografický rukopis je dobře čitelný a rozeznatelný. V rukopisném životopise vzpomíná: „*Následující školní rok (1889–1890) byl pro mne samého důležitý intenzivním fotografováním lidových krajů. Pustil jsem se chutě do práce, že takměř žádnou plotnu jsem nezkazil, a negativy jsem tak čistě upravil, že dodnes, po dvaceti letech, ještě jsou způsobilé ke kopírování.*“ [5]

Mimo fotografické a kresebné činnosti se věnoval popisu a mapování moravských lidových krajů, které nesly vědecký charakter. Materiál shromažďoval z okruhu Uherskobrodská, Uherskohradištska, Hornácka, Kyjovska a hanácko-slováckého rozmezí, Hodonínska, Podluží, Luhačovicka, Valašska, Zálesí a Hané. Jeho články a studie byly publikovány i za hranicemi Rakousko-Uherka. Své cesty po Evropě využíval ke studijním účelům. Propagoval díla svých přátel Joži Uprky a Leoše Janáčka.

Se stejným posláním jako Klvaňa přišel **František Kretz** (1957–1909). Vášnivý národopisec, sběratel a novinář byl mezi prvními, kteří se zabývali sběrem národopisného materiálu s myšlenkou zachovat tyto předměty pro budoucí muzea. Spolu s Josefem Klvaňou připravovali výstavu Slovácka v roce 1915, které předešlo založení Slováckého muzea na Hradištku s osvětovým a kulturním postavením. Jeho znalost zejména v oboru výšivek, krajů a keramiky se odrážela v mnoha jeho spisech a dokumentech.

Obrázek č. 2: Pokoj Františka Kretze.

Obrázek č. 3: Portrét Františka Kretze

V rámci svého celoživotního úsilí utřídil kolekci památek s národopisným charakterem, ale i památek, které zařazují materiály ze všech oborů užitého a volného umění. Dnes tyto památky představují muzejní sbírky Moravské galerie v Brně, Etnografického ústavu Moravského zemského muzea, Slováckého muzea v Uherském Hradišti a dalších. Jméno Františka Kretze se objevovalo za hranicemi naší země. Psal o slováckém folkloru nejen do Časopisu Mor. musea, Pozoru, Nového života, do Vídeňských novin, Budečské zahrady, ale i do všech německých, francouzských listů. Jeho byt v Uherském Hradišti byl dokladem jeho sběratelské činnosti. Jeho pokoj byl bohatou truhlicí obrazů, keramiky, výšivek, krajek a nábytku.

V jeho bytě si podávaly dveře Kašpar s Úprkou, Frolka s Mandelem, Suk s Panuškou, Lolek s Kalvodou, všichni vědci a kumštýři, kteří ochutnali slovácký kraj, mu napomáhali otevřít okno do světa. Úprka byl zaujat tímto člověkem do takové míry, že ho zvěčnil na svém rozměrném obraze s názvem „Mecenáš“, kde je Kretz zachycen v typickém haveloku¹.

Velká zásluha v badatelské a sběratelské činnosti lidových písní patří jak **Vladimíru Úlehlovi** (1888–1947), tak i **Martínu Zemanovi** (1854–1919). Úlehla byl sběratel folklorních písní, uskutečnil několik sociálních průzkumů, natočil několik krátkých filmových záběrů (zejména na Hornácku), publikoval řadu článků o lidové kultuře a lidových písní. Je také autorem rozhlasových relací a veřejných přednášek.

Přestože byl **Jan Koula** (1855–1919) naším českým výtvarníkem a vynikajícím architektem, byl i etnografem. Byl zejména mimořádným znalcem a popularizátorem lidového umění, lidové architektury, interiérů a uměleckého průmyslu. Jakožto výtečný umělec navrhoval sgrafita na budovy, nábytek, mříže, výšivky, šperky, skleněné předměty aj. Rozšiřoval svou sběratelskou činnost uschovanou zejména v Národopisném muzeu v Praze. Usiloval o záchranu uměleckoprůmyslových a architektonických památek.

Vzpomeňme ještě z řad žen na Madlenku Wanklovou a Vlastu Havelkovou, které se zabývaly lidovým ornamentem a výšivkou.

Madlenka Wanklová (1895–1922), dcera MUDr. Jindřicha Wankela, byla autorkou odborných článků o dokladu lidového umění, významnou národopisnou pracovnící a sběratelkou národních ornamentů a výšivek. V Olomouci se věnovala studiu keramiky, národopisu a ornamentiky. Pracovala jako kustodka etnografických sbírek v Národním muzeu v Praze

1 Dlouhý pánský plášť bez rukávů a s pelerínkou

a později jako kustodka Zemského muzea sídlícího v Brně. Byla autorkou několika článků v Časopise Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci (1895).

Obrázek č. 4: Portrét
M. Wanklové

Obrázek č. 5: Moravské kraslice (1888), M. Wanklová

Sestra **Vlasta Havelková** (1857–1939) svou pozornost směřovala k výzkumu ornamentu a výšivek, u kterých hledala prehistorické souvislosti. Byla také národopisnou pracovnící a členkou Olomoucké národopisné družiny. V roce 1884 se stala spoluzakladatelkou Vlastivědného spolku musejního v Olomouci, který vydával časopis. Společně se sestrou Madlenkou pracovaly na třídění sbírek a budování Národopisného muzea, kde se také stala kustodkou. Obě sestry se podílely na organizaci Moravského dnu na Národopisné výstavě československé v Praze. Její teoretické názory, které jsou důkazem silného národopisného citění, se vyjmají jak ve třech svazcích Moravských ornamentů, tak i v Časopise Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci.

I jméno **Renáty Tyršové** (1854–1987) nelze opomenout. Tyršová byla českou etnografkou, kunsthistoričkou a odbornou uměleckou kritičkou. Dcera Jindřicha Fügnera byla důležitou intelektuálkou, horlivou propagátorkou české kultury na půdě domácí i zahraniční.

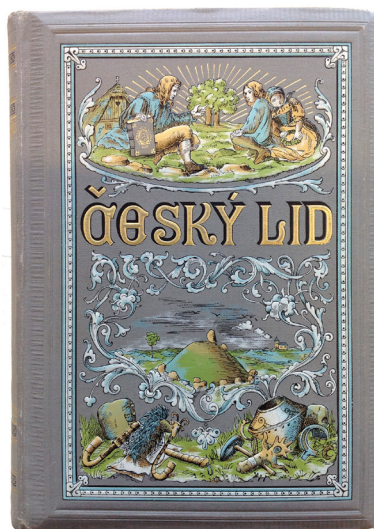
Je nutné podotknout, že tito badatelé a sběratelé byli v úzkém kontaktu jak s místními lidmi, díky kterým studie vznikly, ale i s výtvarníky, s kterými mnohdy diskutovali a konzultovali jejich práce. Tvořili důležitý článek, který napomáhal lidem pochopit a utřídit informace týkající se lidové kultury. Byli důležitým mostem mezi získanými a publikovanými zprávami.

2. 2. Sborníky a časopisy

Pomocí různých sborníků a časopisů mohli badatelé, odborníci ale i běžní lidé spjatí s lidovou kulturou publikovat své práce. Časopisy, sborníky a knihy tvořily vedle mluveného slova jednu z nejdůležitějších forem šíření lidové kultury a folkloru. Šířily nejen získané poznatky z badatelské činnosti, ale i zprávy o významných akcích folkloru a národopisu. Obsahovaly řady kreseb a ilustrací, které napomáhaly šíření folkloru.

Velkou pozornost svým zájmem život lidu a bádání v oblasti jeho hmotné kultury, obyčejů a zvyků si vydobyl mimo jiné i speciální časopis „**Český lid**“, který měl již od začátku značně výmluvný podtitul (vykreslující jeho národně-slovanské zaměření) „Sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku“. [Etnografický ústav, 2013]

„Časopis představuje vědeckou platformu pro metodicky i tematicky různě orientované proudy etnologického studia, od kulturní a sociální antropologie až po klasický národopis a další mezní disciplíny (lingvistika, kulturní historie, hudební věda, dějiny umění, sociologie aj.).“ [7]

Obrázek č. 6: Obálka
Český lid

V pozadí vzniku tohoto časopisu jsou národní události svázané s velkými výstavami¹ v 90. letech 19. století. Byl dokladem i výrazem neobyčejného sebevědomí mladé generace nadaných vědců, jejichž názory byly spojeny s idejemi českého národního hnutí 19. století. Stal se brzy vzorem pro vznik a vydávání dalších národopisných a historických periodik.

1 Zemská jubilejní výstava (1891), Národopisná výstava československá (1895)

Časopis se zrodil v roce 1891 pod rukama archeologa Lubora Niederleho a kulturního historika a etnografa Čeňka Zíbrta a řady dalších spolupracovníků. Vznik Českého lidu pochopitelně navázal na nesmírný zájem o dějiny a kulturu (tzv.lidovou). [Etnografický ústav, 2013]

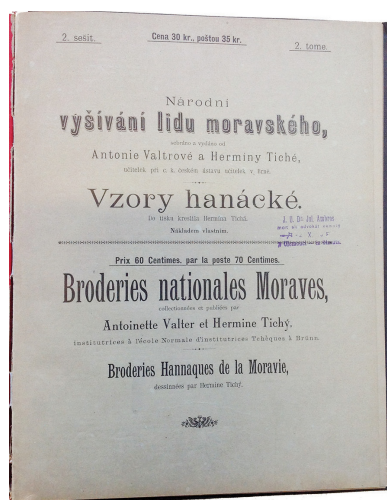
Přes malé přestávky zůstává jediným vycházejícím časopisem, který představuje tradiční a badatelskou činnost dodnes.

Dalším časopis, který vycházel v podobném duchu, byl „**Náš směr – Revue pro kreslení a umělecká řemesla**“. Redigoval jej prof. Josef Vydra a prof. Fr. V. Mokrý. Časopis byl vydáván od roku 1920, tiskem v Grafii v Praze. Byly zde publikovány také články od J. Havelky, J. Klvaně, Fr. Mokrého, J. Vydry a dalších. Publikace zahrnovala značnou část barevných příloh a vyobrazení.

„**Národní vyšívání lidu moravského**“ bylo vydáváno od roku 1894 v českém a francouzském jazyce Antoníí Valtrovou a Hermínou Tichou v Brně. Každé číslo se zaměřovalo na vyšívání lidového ornamentu z jiné oblasti Moravy (Vzory hanácké, Vzory moravsko-slovenské atd.). Popisovaly se zde postupy vyšívání a jejich technika. Nechyběly ani předlohy a ukázky.

S dalšími předlohami bylo možno se setkat v časopise „**Vzory vyšívání lidu slovenského na Moravě**“ od Barty Sojkové, který vycházel v Olomouci.

Také módní časopis „**Vkus**“ (Praha) vydával speciální čísla pod názvem „**Národní kroje**“ osmi význačných krajů Čech a Moravy. Texty, stříhy a vzory zpracovala Marie Marečková.

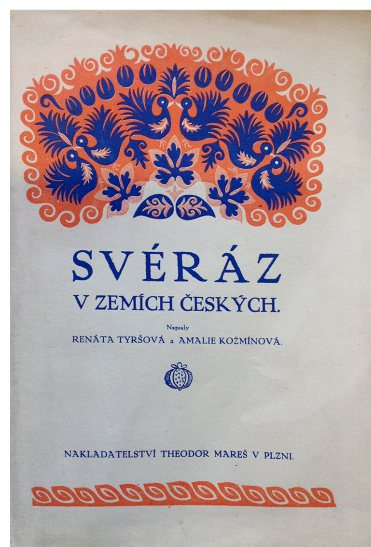

Obrázek č. 7: Obálka časopisu národní VYŠÍVÁNÍ LIDU MORAVSKÉHO

Obrázek č.8: reklama časopisu VKUS

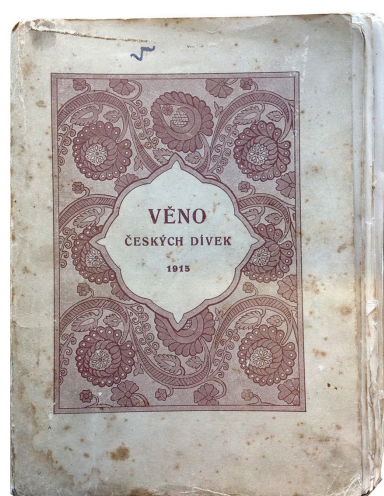
V roce 1919 vychází „**Prvky našeho svérázu**“. Tato sbírka se zabývá základními motivy lidové ornamentiky československé. Utřídil, kreslil a opatřil vysvětlujícím textem Edvard Weichet¹.

Obrázek č. 9: Obálka časopisu SVÉRÁZ

Obrázek č. 10: Obálka časopisu SVÉRÁZ

Obrázek č. 11: Obálka časopisu VĚNO

1 Odborný učitel a správce Městského muzea v Černovicích.

2. 3. Národopisná výstava československá v Praze 1895

Již někteří kritici folkloru a folklorismu hovořili o tom, že není možné psát o folkloristických festivalech a nezmínit se o starší národopisné slavnosti. Obsáhnout celou podstatu a funkci národopisné slavnosti v této práci nelze. Je důležité, uvědomit si, co představovala pro vývoj zájmů o lidovou kulturu a formující se český národ. Tato událost musí být připomenuta jednak pro to, že v pozdních letech se zájem o renesanční folklorní hnutí zastavil na pokraji folkloristiky a etnografie, a jednak proto, co výstava představovala pro rozkvět a zájem o folklor a lidovou kulturu.

Tradiční lidová kultura byla dříve v procesu značných změn a postupného zániku. Příčinu těchto změn je nutno hledat v rozmachu kapitalistických výrobních poměrů. To vše se uspíšilo v oblastech, které byly průmyslově vyspělejší. Zdejší lidé se nespokojili jen se sběratelskou činností hmotné kultury a výtvarného umění, ale usilovali o restaurování a zachování osobitého života vesnického obyvatelstva v celé jeho podstatě.¹ [Národopisné studie, 1966]

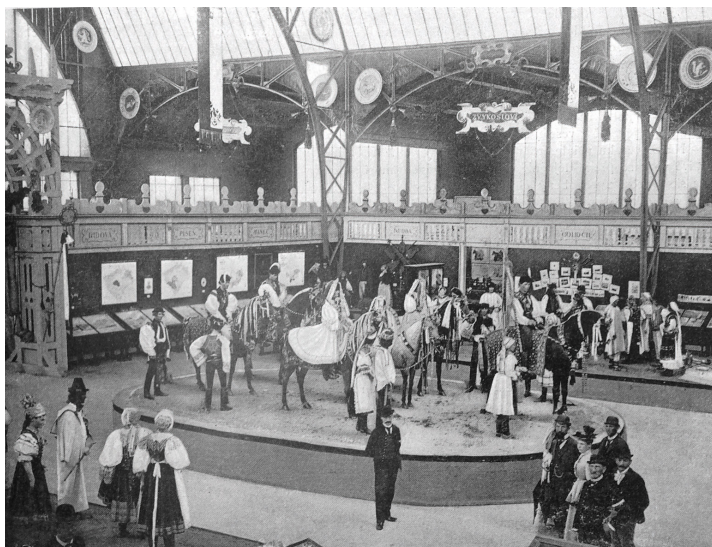
Obrázek č. 12: Diplom
Národopisné výstavy
československé v Praze

Obrázek č. 13: Plakát k Národopisné výstavě
československé v Praze (1895), Vojtěch Hynais

¹ Jednu z těchto činností poskytoval Muzejní spolek v Olomouci. Spolek se snažil probudit v lidech důležitost k místní tradici. Pořádali schůze a přednášky na mnoha místech Moravy. První schůze se uskutečnila v roce 1887 v Němčicích u Prostějova. Již dříve předcházely Národopisné výstavě v Praze výlety na Filipov a Javořinu, které měly nejen národní, ale i politický význam. Sdružovala se zde moravská a slovenská inteligence, ale i množství prostých lidí. Po několika letech přestávky se Odbor národní jednoty ve Velké nad Veličkou snažil schůzky obnovit, kvůli rozporu s politikou uherské vlády byly akce úředně zakázány. [Národopisné studie, 1966]

Zájem lidovou kulturu a naše kulturní dědictví vyvolávaly regionální výstavy a výstavky, které se konaly po celých Čechách a na Moravě. Staly se bohatým pokladem pro pražskou výstavu. Tyto akce se staly podstatným bodem pro šíření významu lidového umění a jeho krásy mezi nejrůznější vrstvy obyvatelstva.

Obrázek č. 14: Skupina figurín Jízdy králů z Národopisné výstavy československé v Praze

Nejvýznamnějším podnětem pro udržování a obnovení lidové kultury byla tedy velkolepá Národopisná výstava Československá. Dostalo se jí neobyčejného ohlasu ve městech i na venkově. Byla to událost, která posílila národní sebevědomí, poskytla kulturně společenské a vědecké poznatky. Předvedla to nejkrásnější, ale zároveň i nejtypičtější ze života českého a slovanského lidu v celé své míře. Měla široký uměleckohistorický a kulturněhistorický záběr. Významným prvkem byla výstavní vesnice, kde byly postaveny kopie staveb z české země i Slovenska. Bohatou truhlicí se stal Národopisný palác, kde se uskutečnila výstava krojů. K vidění zde byly bohatě vyšívané části zejména ženského oděvu.

Pořadatelé si uvědomovali, že ke znázornění celkového lidového života nemohou stačit pouze hmatatelné předměty. Snažili se tedy nabídku rozšířit o další úhel pohledu. Objevovaly se scény z vesnického prostředí, obyčeje, zvyky, slavnosti, tanec a hudba. Prezentovali se nejprve slavnosti českého lidu, poté samostatné slavnosti moravské a dny uherských Slováků. Ale až moravské národopisné dny vnesly do výstavních programů nesmírné obohacení¹.

1 Iniciátorem těchto slavností byl Leoš Janáček.

František Šubert, jeden z organizátorů se vyjádřil k slavnostem takto: „*Několik set Moravanů - Horáků, Hanáků, Valachů a Slováků provádělo Národopisné slavnosti v Praze po čtyři dny způsobem tak prostým, přirozeným a zároveň věrným a svrchovaně efektním, že uvedli Prahu, která nikdy před tím nic podobného neviděla, ve skutečný a nadšení, ze dne ke dni stále rostoucím.*“ [9]

O šíření a vzbuzování zájmu o lidovou kulturu se zasloužili po národopisné slavnosti v Praze nejrůznější národopisné slavnosti, které předznamenaly poválečné folkloristické slavnosti. Po první světové válce vznikaly regionální národopisné slavnosti, na kterých skupiny a kroužky z určitých oblastí předváděly své typické zvyky, hudbu, zpěv a tanec.

Obrázek č. 15: Skupina Hanáček z Nákla z moravských slavností lidových

Obrázek č. 16: Medaile Národopisné výstavy československé v Praze (líc a rub)

2. 4. Zájem o lidovou kulturu ve volném a užitém umění

V českých zemích se v průběhu 19. století vyvíjela jak romantická představa lidového života, například v dílech Mikoláše Alše a Josefa Mánesa, tak i obrazy inspirované vesnickým životem např. u Joži Úprky. Byly zakládány umělecké spolky, které se inspirovaly folklorem a tíhly k námětům z lidového prostředí, které je obklopovalo. Pochopitelně u mnohých z nich jejich tvorba zacházela za hranice lidových námětů, to už je však příběh jiný. Tuto kapitolu tedy věnujme alespoň výtvarníkům a spolkům, kteří zasvětili část svého života tvorbě folkloru na Moravě.

Důležitým seskupením umělců, kteří aktivně tvořili ve Slovákém regionu, bylo **Sdružení výtvarných umělců moravských (SVUM)**. Toto sdružení bylo založeno pod vedením **Joži Úprky** v Hodoníně v roce 1907. Členové spolku byly významné osobnosti tehdejšího uměleckého života. Uvedme alespoň **Aloise Kalvodu, Stanislava Lolka, Romana Havelku**, ale i **Maxe Švabinského, Alfonse Muchu, Jakuba Obrovského, Adolfa Kašpara, Antoše Frolku, Jana Köhlera** a další výtvarníky, kteří se inspirovali tradiční kulturou [Josef Jančář, 1995]

Výstava pod názvem Umělecká výstava slovenská v roce 1902 předznamenala pozdější vznik SVUM. Vystavujícími osobnostmi byli výtvarníci, kteří se již dříve volně seskupovali kolem Joži Úprky. Velkolepého nadšení se dostavilo, když tuto výstavu navštívil francouzský sochař Auguste Rodina¹ [Jaroslav Pelikán, 2009]

Obrázek č. 17: Skupina umělců SVUM na nádvoří Besedy v Hodoníně při příležitosti výstavy v r. 1907

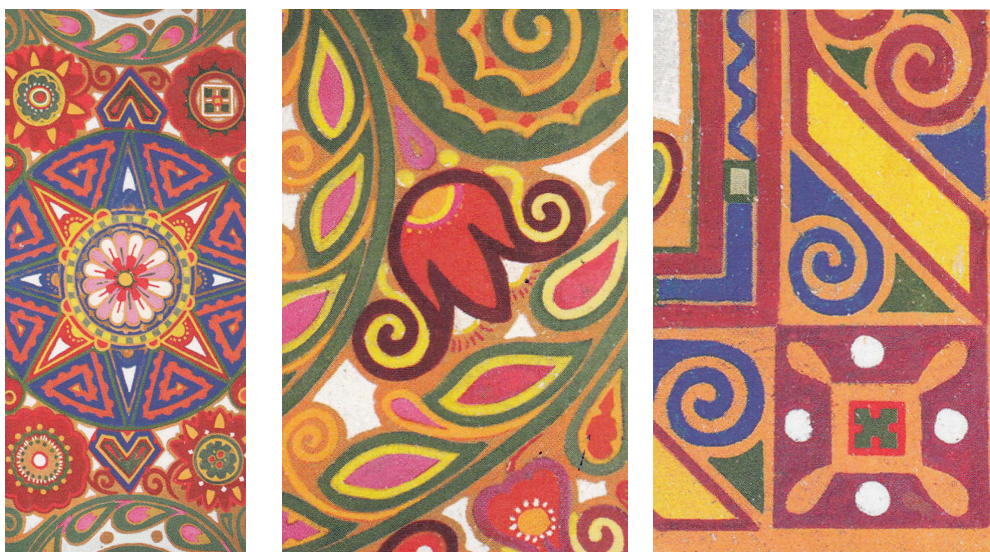
1 Rodin zavítal na Moravu u příležitosti své výstavy v Praze v roce 1902. Navštívil hodonínskou výstavu a ateliér J. Úprky v Hroznové Lhotě.

Druhá výstava umělců moravských ve Valašském Meziříčí se považuje za zrod neboli založení SVUM. Hlavní jádro zakladatelů tvořili umělci, kteří odešli od brněnského Klubu, ale i většina umělců účastnících se Umělecké výstavy slovenské v roce 1902 nebo výtvarníci působící volně na Moravě. [Jaroslav Pelikán, 2009]

*„V posledním desetiletí 19. století dochází na Moravě k živému kulturně společenskému kvasu označovanému často za **opožďené národní procitání**. Toto označení se nabízí porovnání s kulturně společenským vývojem v Praze, kde byly obrozenecké tužby završeny v podstatě již v 60. a 70. letech 19. století, vyjádřeny tak přesvědčivě činy generace Národního divadla.“* [11]

Již od počátku svého fungování nosil spolek myšlenku o založení vlastního spolkového domu, který by umožňoval výstavní prezentace, ale zajišťoval i kulturně společenský program. Za nejvýhodnější místo pro stavbu tohoto domu byl označen Hodonín¹.

K příležitosti X. členské výstavy roku 1913 byl slavnostně otevřen Dům umělců v Hodoníně². J. Pelikán píše: *„Tento den byl svátkem celého Slovácka a přilehlých oblastí. Dostavily se davy lidí z širokého okolí.“* [11]

Obrázek č. 18: Ornamenty, Jano Köhler

1 Padly i návrhy pro postavení Domu umělců v Brně a Uherském Hradišti.

2 Za stavbou Domu umělců stojí architekt Antonín Blažek (1874–1944).

O výzdobu exteriéru a interiéru se zasloužil už zmiňovaný **Jano Köhler**. Jeho lásku k lidovému umění můžeme zhlédnout nejen na malbě, kresbě, ale i na sgrafitech, freskách, benátské mozaice, vitrážích atd. Navrhl mnoho diplomů pro různé spolky a instituce. Má za sebou bohatou tvorbu plakátů na řadu výstav a národopisných přehlídek. Je autorem plakátů k členským výstavám SVUM a jiných propagačních materiálů. Byl mistrem řady ex-librisů. Využívání moravského ornamentu je vidět i cítit v mnoha jeho pracích. Přebíral prvky a motivy z lidové keramiky a výšivek krojů. Do svých ornamentů zahrnoval jak velké množství květů, tak i zoomorfní tematiku. Tyto motivy více stylizoval a výrazně je geometrizoval. Zpočátku byly jeho ornamenty výrazně barevné, postupem času šel umělec do chladnějších tónů.

Obrázek č. 19: Plakát,
Jano Köhler

Obrázek č. 20: Plakát,
Jano Köhler

Obrázek č. 21: Ex libris,
Jano Köhler

Byla zde další řada umělců jako **Joža Úprka**, který svůj život zasvětil námětům, jež folklor nabízel. Bezpochybně patří mezi nejslavnější autory moravského regionalismu. Historik Štěpán Jež považoval jeho „Vlčnovskou Jízdu králů“ společně s „Poutí u Svatého Antonínka“ a „Lanštorfskými hody“ za nejslavnější a největší díla Joži Úprky. Tato trojice obrazů se považuje za nejsložitější. „Vlčnovská Jízda králů“ je nositelem dvojího zpracování, a to jak v realistickém, tak i v impresionistickém podání. Obě díla byla však zhotovena ve stejném roce 1897. Po dobu několika let obě díla doprovázelo neskutečné množství akvarelových, pastelových, olejových a jiných studií postav a skupin. [Florenc, Pavelčík, Zemek, 1990] V roce 1894 získala Pouť u sv. Antonína cenu na pařížském Salónu. Paříž, na rozdíl od Prahy, ocenila autorovu odvahu rozehraných barev a autentického výjevu života na Slovácku.

Obrázek č. 22: Obraz Jízdy králů ve Vlčnově, Joža Úprka

Po únorovém převratu v roce 1948 dochází k postupnému rušení výtvarných spolků a skupin. SVUM je zlikvidováno až v roce 1959. Dům umění v Hodoníně byl zestátněn a včleněn do sítě československých státních galerií a stal se kulturním dědictvím. Po roce 1989 se několik bývalých členů a nových zájemců zasloužilo o obnovení činnosti SVUM. [Jaroslav Pelikán, 2009]

Předchůdcem sdužení SVUM byl brněnský **Klub přátel umění**. Působili zde umělci takových jmen jako Leoš Janáček, Dušan Jurkovič, Franta Úprka, Jan Štursa, Alois Kalvoda, Adolf Kašpar atd.

Členové SVUM vytvořili neskutečné množství výtvarných děl, které pomáhaly stavět zdejší povědomí tradice výtvarného umění. Už romantické krojové studie **Josefa Mánesa** předcházely programově směřovaný zájem členů SVUMM o folklor.

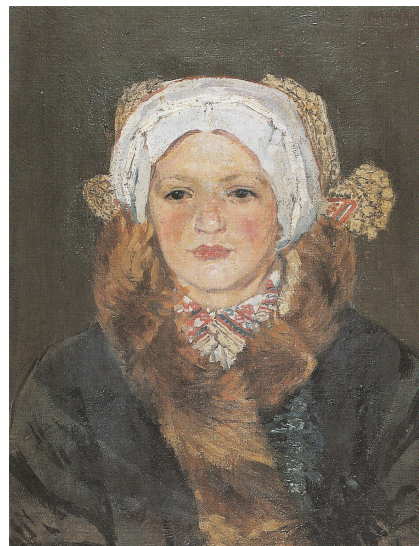
Obrázek č. 23: Ukolébavka, 50.léta 19. století, Josef Mánes

„V Mánesově díle došlo kolem poloviny 19. století k nápadné změně ve vztahu k lidovému prostředí: odvrátil se od realistického, takřka dokumentárního zobrazování reality vymezeně regionálně i dobově-typů obydlí, krojů a jejich detailů, a přistoupil k idealizujícímu zevšeobecňování se silně romantizujícím příděchem. Jsou to výrazné projevy českého výtvarného folklorismu.“ [13]

I díla výtvarného kritika, malíře a spisovatele **Miloše Jiráka** jsou důkazem neokázalé výpovědi jihovýchodní Moravy a Slovenska. V doprovodu Augusta Rodina navštívil tento region, do kterého se později vrátil. Obrazy **Antoše Frolky**, **Cyrila Mandela**, stejně jako socha Franty Úprky dodnes svědčí o autentické výpovědi lidového světa.

Obrázek č. 24: Cigán cvočkař (1902),
Miloš Jiránek

Obrázek č. 25: Portrét ženy
v kroji (kolem roku 1901),
Cyril Mandel

Fotograf každodenních krás **Erwin Raupp**, fascinován Moravským Slováckem, vytvářel neobyčejné snímky, které jsou dokladem autentického a neotřelého obrazu lidové kultury v jejím každodenním i svátečním životě. Jeho fotografie mapující Moravu jsou jedním z předních obsáhlých uměleckých dokumentů na světě své doby.

Generace těchto umělců přispěla k výraznému rozkvětu české výtvarné kultury v komplikovaných národnostních, sociálních a především kulturních podmínkách, zejména na Moravě konce 19. a počátku 20. století. [Jaroslav Pelikán, 2009]

Obrázek č. 26: fotografie, Erwin Raupp

Oblast uměleckého řemesla a užitého umění se těsně propojuje s životem člověka, věcmi osobní potřeby, dekorativními předměty, oděvem a interiérem. Folklorismus se tedy objevil ve všech zmíněných oborech.

Různé formy folklorismu a jeho fáze výstižně pojmenoval Josef Vydra. Rozlišil tři vzrůstající vlny zájmu o lidovou kulturu. První začíná koncem 19. století vlivem Národopisné výstavy československé v Praze, na počátku dvacátých let v kontextu s obnovou české státnosti a na konec v druhé polovině třicátých a první polovině čtyřicátých letech v době ohrožení naší republiky a její okupací nacisty. [Folklorismy v českém výtvarném umění 20. století, 2004]

Předložme alespoň ještě malou sondu grafických plakátů, které nesly folklórní tematiku.

Obrázek č. 27:
Hospodářsko-průmyslová
výstava a národopisná
výstava ve Vyškově 1902,
Alfons Mucha

Obrázek č. 28: Plakát, Rolnická akciová společnost pivovarní a sladovní v Uherském Ostrohu, Antoř Frolka

Obrázek č. 29: Plakát pro neuskutečněnou Výstavu Slováků 1915, Joža Úprka

Obrázek č. 30: Plakát pro Slovenskou výstavu v Hodoníně 1905, Antoř Frolka

Obrázek č. 31: Plakát pro II. výstavu výtvarných umělců moravských 1907, Bohumír Jaroněk

2. 5. FOLKLORNÍ FESTIVALY

Dnes, kdy prudký rozvoj, modernizace a uspěchanost života ovládá člověka, jsme svědky toho, že mnoho lidí má tendenci tíhnout ke klenotům lidové tvorby čím dál tím více. Převažně v řadě míst jihu Moravy se tradice stále uchovávají a folklorní slavnosti se dostávají do takové obliby, že rok od roku přibývá počet návštěvníků, kteří jsou ochotni absolvovat dlouhou cestu pro tento skvostný zážitek. Je to především touha ukojit svoji duši ve víru lidových tradic, zvyků, tanců, písní a krojů.

Lidové slavnosti, které dnes nazýváme folklorními festivaly, navazují od 60. let 20. století na svátky a slavnosti, které hrály po celé roky důležitou roli ve společnosti a v bohatství lidové kultury. Už od středověku se kroje, zvyky, hudba a tanec objevovaly na světských a církevních slavnostech. Ale až osvícenství pomohlo k tomu, že začaly být tyto věci chápány jako národní kulturní dědictví.

Každý rok je kalendář těchto akcí zejména v letním období plně obsazen ve všech koutech České republiky. Kvůli omezenému limitu této práce uvedu pouze některé na jižní Moravě.

2. 5. 1. Slovácký rok v Kyjově

Kyjov je považován za srdce Slovácka a právě sem se jednou za čtyři roky sjíždí tisíce příznivců národopisu z České republiky. Slovácký rok nabízí nejen široký program dechové hudby, lidový jarmark, stavění a kácení máje, přehlídku kyjovských krojů, krojovaný průvod městem, ale i jízdu králů, která vyvrcholí poslední den.

Historie jedné z nejvýznamnějších slavností regionu spadá do roku 1921. V období II. světové války a v poválečných letech se tradice festivalu přerušila a obnovení přišlo až za 35 let. Od roku 1971 se akce konala pravidelně pouze jednou za čtyři roky. [Slovácký rok, 2010]

K příležitosti 50. výročí vzniku Sokola uspořádal kyjovský Sokol první Slovácký rok. Právě kyjovský Sokol chápal závažnost zachování a dalšího rozvíjení slovácké lidové kultury jako nezbytný krok pro jediný odkaz našich předků a významnou část národního dědictví.

V prvním ročníku vystoupily národopisné skupiny a hudby nejen z mnoha obcí Kyjovska, ale také zástupci dalších oblastí Slovácka. Díky filmu ze slavností, který natočil Lloyd film z Brna, a následnému promítání v evropských městech a v Americe, se dostal Slovácký rok do povědomí veřejnosti.

Pro velký úspěch se akce zopakovala i následující rok. Autor **Jano Köhler** svým plakátem přispěl na propagaci této akce. Právě Slovácký rok svou atmosférou a celkovým vyzněním dal podnět k podobným akcím lidových slavností ve Slezsku, Valašsku, ale i na Hané. To přispělo k zakládání slováckých kroužků, díky kterým se oživila stará kultura v okolí Kyjova. Nejenže firma Komenius v Praze a Zemské museum moravské filmovaly druhý ročník, ale také díky řadě fotografií byly slavnosti zachyceny do větší hloubky.

Předchozí dva Slovácké roky udělaly městu velkou reklamu, a tak se mezi návštěvníky III. ročníku objevila jména **Franta Úprka** (sochař), **Leoš Janáček** (skladatel) a **Antoš Frolka** (malíř) který stojí za plakátem pro třetí ročník slavností. Téhož roku byl vydán i obrázkový časopis Hvězda, velké propagační číslo s ukázkami výjevů z předešlého ročníku, který měl nalákat lidi na další slavnost.

Obrázek č. 32: Plakáty Slováckého roku, J. Úprka(1921), J. Prokop (1931), V. Vašíček (1956)

V roce 1931 se slavnosti konaly k příležitosti 60. výročí trvání kyjovského Sokola. Tentokrát zval na akci umělecký plakát s nespoutaným ratiškovským šohajem o svatbě, který byl dílem akademického malíře **Josefa Prokopa**. Plakát byl rozeslán do ciziny s francouzským textem. Poprvé si nadšenci lidového umění mohli zakoupit suvenýry z lidové tvorby. Vybírat mohli zejména z keramiky z Ratiškovic, Modré, Tupes, Stupavy nebo z pestrých výšivek z obou moravskoslezských stran. Podle prodaných vstupenek navštívilo tuto akci asi 15 tisíc hostů. Štěstí však neměl následující rok. Plánovaná slavnost už s natisknutými plakáty od zmiňovaného malíře Köhlera ze Strážovic a rozeslanými pozvánky byla zakázána nacisty. Německo přepadlo Polsko a začala II. světová válka. V nejhorších chvílích se lidé začali vracet ke

svým kořenům lidové kultury. Až po 25 leté přestávce ožila tradice Slováckého roku s působivým plakátem od mladého malíře **Vladimíra Vašíčka**. Tento den byl zvěčněn básněmi od Karla Kapouna. Malíři zachytili detaily těchto dní, stejně jako snímky od mnoha fotografů. I následující roky měly velké úspěchy. Nejen že se zvyšoval počet návštěvníků, ale i účinkujících. Program začal být bohatší i o Jízdu králů, předvádění svateb se všemi zvyky, fašaňků, dožíněk, kácení máje, vinobraní, přehlídky stovky souborů a jiných představení.

Jak už bylo zmíněno, Slovácký rok byl „lovištěm“ fotografů a filmařů. V roce 1971 Československá televize – studio Brno natáčela po celé dva dny Slovácký rok a později jej uvedla ve třech pořadech. Vzácným dokumentem byl také třicetiminutový barevný film. Uskutečnily se dvě soutěže, a to v kategorii fotografie a výzdoba výkladních skříní, které se zúčastnilo 54 prodejen. Zároveň také probíhala výstava plastik starého a současného umění a obrazů Slovácka a výstava, která nesla název Lidové umění na Kyjovsku.

První velkou propagaci Slováckého roku si zasloužilo XV. výročí v roce 1999. Prezentace proběhla na mezinárodním veletrhu cestovního ruchu v Brně na brněnském výstavišti v části nazvané Regiontour. Hlavním pilířem stánku okresu Hodonín byla právě tato slavnost. Stánek nesl dominantní expozici kyjovské radnice zhotovené z papíru, před kterou členové Slováckého souboru Kyjov tančili za hudby cimbálové muziky. Jako každý rok, tak i tento, provázely festival reklamní plakáty. Byla vyhlášena soutěž na plakát tohoto ročníku. Do soutěže se přihlásilo šest výtvarníků, mezi nimiž byli i osvědčení autoři jako **Vladimír Vašíček** nebo **Borek Bayer**. Vítězný plakát nicméně nesl jméno **Moniky Wolfové**, členky Slováckého souboru Kyjov a kyjovské rodačky. Porota ocenila symboliku sepětí minulosti s přítomností, kterou docílila pomocí dvou dívek v jihomoravských svátečních krojích, jedna ve starším typu kroje v černobílé barvě a druhá v novém typu kroje v barevném provedení. Návrh i konečná verze plakátu byla vystavena v průběhu slavností s ostatními návrhy v kapli sv. Josefa.

Kyjovské noviny informovali o aktuálním průběhu a stavu příprav. Články se mimo jiné věnovaly historii předcházejícího roku. Pro velký zájem médií o tuto akci proběhla v Praze velká tisková konference.¹

Natáčelo se několik pořadů, mezi nimiž byl medailónový pořad² věnovaný jednomu z pořadatelů poválečných Slováckých roků – Josefu Sedlářovi. Pořad byl zároveň vernisáží

1 Na konferenci se zúčastnili zástupci pořadatelů města Kyjova, Domu kultury, Regionu, Sdružení přátel Slováckého souboru Kyjov i Folklorního sdružení ČR.

2 Autor pořadu byl Josef Holcman.

výstavy „Plakát Slovákého roku“, kde návštěvníci mohli zhlédnout především plakáty jednotlivých ročníků, brožury, upomínkové předměty z velké části Vlastivědného muzea v Kyjově a fotografie dosud pořízené. Výstavy se mimo jiné účastnil pan **František Čagánek** z Nového Hrozenkova se svou sbírkou tureckých šátků.

Kromě filmových projektů pro propagační účely, které mimo jiné vyhrál snímek Jaroslava Březiny, vyšly k této příležitosti i dvě knihy s folklorní tematikou. První publikace od **PhDr. Františka Synka** s počtem 80 stran a názvem „Slováký rok v Kyjově 1921–1999“ předkládá historii všech ročníků festivalu. Čtenář zde nalezne množství fotografií a reprodukcí plakátů slavností. Druhá kniha, „Sbírka Lidových písní Kyjovska a Ždánicka“, je pro mnohé považována za opravdový skvost, který je v plné míře reprezentativním sborníkem lidových písní, který připravila Olga Hrabalová, brněnská etnografka. Knihu o 900 písní doprovází ilustrace kyjovské výtvarnice **Dagmar Pucharové**.

Obrázek č. 33: Plakáty Slovákého roku, V. Vašíček (1971), J. Homola (2003)

Rok 2003 přinesl čtvrtou periodiku slavností. Ani tentokrát nemohl chybět plakát. Nyní od výtvarníka **Jaroslava Homoly**, který zaujal porotu netradiční technikou. Homola vytvořil jak nápis, tak i figury z keramiky, a poté je pomocí fotografie přenesl na plakát. K propagaci mimo jiné přispěla tisková konference na zasedání senátního výboru pro vědu, kulturu a vzdělání. Tak jako tomu bylo i v minulém ročníku, i nyní byl uspořádán Městským kulturním střediskem v Kyjově ples na podporu Slovákého roku. Novinkou v propagaci slavností byla soutěž MISS Slovákka 2003 aneb Dívka Slovákého roku v Kyjově. Bohužel tato akce nebyla pochopená z více řad obecnstva, a tak nesklidila dobrý úspěch. Přesto bouřlivý potlesk více jak 70 000

diváků doprovázel celé čtyři dny festivalu. Památku na tento ročník byly videokazety, CD nebo DVD s vybranými programy Slováckého roku a také fotografie.

V roce 2007 byl XVII. ročník prezentován pomocí modrého plakátu s roztančeným mláďencem. Právě tento plakát vybrala komise ze soutěže, která byla vyhlášena celorepublikově pro mateřské a základní školy s názvem „Folklor a lidové zvyky“. S velkým překvapením dorazilo do soutěže více jak 800 prací. Také se nezapomnělo na soutěž o nejhezčí výlohu obchodu v duchu Slováckého roku, do které se přihlásilo téměř 40 majitelů obchodů v centru města. Samotné oslavy doprovázela řada výstav. Za zmínku stojí alespoň výstava fotografií moravských krojů od **Josefa Klvani** a výstavu děl s názvem „Slavnost zvonů“ od Vladimíra Vašíčka.

Obrázek č. 34: Plakáty Slováckého roku, J. Bartošíková (2007), J. Jurečková (2011)

Poslední ročník oslavil 90. narozeniny od svého vzniku. Tento rok prezentoval slavnosti plakát s tančícím krojovým párem na pozadí kyjovské radnice.

K příležitosti XVIII. ročníku bylo vydáno několik druhů tiskových reklamních materiálů, jako byly pozvánky, plakáty, programový sborník, tak i množství nových pohlednic. Organizátoři nezůstali pouze u tiskové propagace. Díky aktivitě kyjovského radioklubu se dostala propagace jak do rádií (i mezinárodních), tak i na webové stránky.

Další ročník pořadatele, účinkující ale zejména diváky čeká až v roce 2015. Nic však nevznikne ze dne na den, takže pro pořadatele začíná starost už rok před festivalem.

Celá kapitola je čerpána ze zdroje [14]

2. 5. 2. Mezinárodní folklorní festival Strážnice (MFF)

Město Strážnice je žádaným místem nejen díky přírodním scenériím, které slovácká krajina a kultura nabízí, ale je zejména vyhledávaným místem posledního víkendového měsíce června, kdy se zde koná Mezinárodní folklorní festival Strážnice. V tuto dobu se do města sjíždí tisíce návštěvníků, aby si vychutnaly krásu nejen písní, tanců a krojů z Moravy, ale i z dalekých zemí. Mnoho diváků se po léta účastní skvostného zážitku, kde probíhá soutěž o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku. Slavnosti si pro tuto událost vybraly zámecký park, který se stal důstojným a příjemným místem festivalu dodnes. Pořadatelem dnešního festivalu je Národní ústav lidové kultury (NULK) ve Strážnici.

První ročník celostátních národopisných slavností se pojí k roku 1946. Tyto slavnosti byly uvedeny pod názvem „Československo v tanci a zpěvu“. Teprve od roku 1970 získaly stálý název „Mezinárodní folklorní festival“. [Jančář, 2005]

Organizátoři chtěli navázat na lidovou slavnost, která se konala v roce 1939 u vinných sklepů v Plzích v sousedním Petrově. Pořadatelé prvního ročníku uvedli v dopise univerzitnímu profesoru Vladimíru Úlehlovi: „...*Má to být podnik velkého rozsahu za účasti Slovenska a případně Srbů, Bulharů, Ukrajinců atd. Chceme se vyhnouti tomu, aby slavnosti měly obvyklý ráz zabíhající do divadelnosti a jarmarečnosti, a ukázati skutečně to nejkrásnější a nejpůsobivější, co Slovácko a přilehlé Slovensko ještě ve zpěvu, tanci a zvycích má, a to způsobem, který by snesl i mezinárodní kritiku.*“ [10]

I když byla města s většími tradicemi, a ta se jich dozajista nechtěla vzdát, Strážnice měla mnoho důvodů, proč by se zde měly slavnosti konat. Už kvůli zeměpisnému položení, kde mohla být více provázána myšlenka bratrství se Slovenskem.

K příležitosti prvního ročníku se dostala hostům do rukou brožura, která byla jakýmsi almanachem obsahujícím pojednání o Strážnici, národopisu na Slovácku, Moravě a ve Slezsku, ale i v celé republice. Profesor Vladimír Úlehla byl požádán, aby napsal k této příležitosti článek o Strážnici a národopisu do denního tisku, zejména do Svobodných novin. Plakáty z I. ročníku se bohužel nedochovaly.

II. ročník odstartoval s propagačním plakátem od výtvarníka **Karla Mináře**. Minář koncipoval text do okrajů formátu, jakby dával prostor statnému šohaji s jeho dívkou. Rozesílaly se desítky žádostí, aby plakáty byly umístěny nejen v blízkém okolí, ale také ve velkých městech. Vylepovaly se jak ve velkých institucích, tak i na nádražích všech typů (v Praze, Brně, Ostravě, Olomouci atd.). Nezapomnělo se na reklamní pásy u východu nádraží, vývěsky

v čekárnách, vlacích a autobusech. Současně se propagace postarala o reklamu s nálepkami, dopisy, a razítky. Redakční stoly v novinách a časopisech také nezůstaly prázdnými. Bylo rozesíláno nespočetně mnoho žádostí o vytištění článku a fotografií, které mělo přilákat nadšence folkloru do Strážnice. Čtenáři se mohli s touto reklamou i zpátečním ohlednutím po slavnostech setkat např. v novinách SLOVO NÁRODA, RUDÉ PRÁVO, ROVNOST, SVOBODNÉ SLOVO, SVOBODNÉ NOVINY, ČIN, ROVNOST a v dalších desítkách novin. I časopisy jako PESTRÝ TÝDEN, ČESKOSLOVENSKÁ ŽENA, SVĚT V OBRAZECH atd. byly požádány o reklamu. Neustále byly dávány do denního tisku informace o přípravách k slavnostem, zajímavé připomínky, hlášené návštěvy, aby se budil zájem o tuto akci.

Organizátoři pracovali také v úzkém kontaktu i s československým rozhlasem nejen v Praze, ale i s kanceláři všech vysílacích stanic. Již od počátku až dodnes se podílí na všech slavnostech ČESKÝ ROZHLAS BRNO.

Obrázek č. 35: Plakát MMF Strážnice z let 1947, 1949, 1945

Strážnickým slavnostem od roku 1949–1957 byly neoficiálně vyhraněny tři etapy. Za první etapu je možné považovat první tři ročníky (1946–1948). Byly zde předváděny formy místního folkloru z oblastí Čech, Moravy a Slovenska. Nebyly kladeny větší nároky na promyšlenost pořadů a vystupujících. Druhou etapu zaujímá období 1949–1955. Strážnické slavnosti prochází zásadní změnou. „Tuto změnu je možné charakterizovat snahou slavností „odfolklorizovat“ a vytvořit z nich přehlídku nejlepších souborů lidové umělecké tvořivosti, které svým programem navazují na vesnický folklor. Syrový a neupravený autentický folklor byl zatlačován do pozadí. Nekriticky jsou preferovány nové písně současných „lidových“ autorů, v nichž se především odráží družstevní tematika.“ [8]

V tomto období se vedle kreslených a malovaných plakátů objevily i plakáty fotografické. Tyto plakáty byly koncipovány na šířku a obsahovaly více než tři fotografie (v černobílém provedení), vždy s nějakým sloganem, např. „Budujeme pokrokovou kulturní vesnici“ nebo „Za bohatý a radostný život“. Součástí všech ročníků bylo bezpochybně velké množství výstav nejen s dokumenty a fotografiemi z předešlých roků, ale také výstavy lidové umělecké tvorby.

Obrázek č. 36: Plakát MFF Strážnice (1950)

Třetí a zároveň poslední etapou festivalu, která začíná v roce 1956 a 1957, je charakteristická otevřenou diskuzí o pojetí slavností. V prvních dvou letech tohoto období dochází ke kritickému hodnocení festivalu. Nastává otázka, zda má být skutečným folkloristickým festivalem, nebo pouze představením amatérských souborů lidové umělecké tvorby. Nakonec vyhrála myšlenka, že Strážnice ponese pečeť folkloristického festivalu a pilířem se stanou skupiny předvádějící autentické lidové umění nebo skupiny, které se mu přibližují. Roku 1957 organizátoři vedle grafického a programového plakátu vydaly nakreslenou mapku (s popisky, jaký soubor a kde vystupuje) v podobě plakátu. Tato tiskovina kvůli rozrůstajícímu se programu a nárůstu návštěvníků byla potřebná. Byla to však jen dočasná záležitost, která se uchytila po dobu dvou let. Právě od tohoto roku se začaly objevovat soubory ze všech světadílů. Folklorní aktivity na školách v padesátých letech přispěly k obohacení MFF Strážnice o slavnosti dětí. První Dětská Strážnice se uskutečnila v roce 1957. Dětská Strážnice si zažila několikaleté přestávky, ale od roku 2001 se koná dodnes. [Národopisné studie, 1966]

Je nutné také vzpomenout, že strážnický MFF plakát prošel velkou řadou výtvarných technik a motivů. Počáteční plakáty jsou propagovány bujarými krojovými tanečníky, kteří jsou převážně ztvárněni ve víru tance. Od roku 1960 se situace motivu rozšiřuje a mění, jakoby

stačil pouze náznak folkloristického ducha. Na plakátech se začínají vyjímat hudební nástroje, ptáčci, turecké šátky, krojové mašle, ale i typografické plakáty.

Obrázek č. 37: Plakáty MFF Strážnice z let 1959, 1960 a 1975

Jméno, které nejednou podpořilo strážnický MFF svou tvorbou na plakátu, je **Josef Flejšar**. Flejšar má za sebou více než 400 plakátů divadelních, filmových a výstavních. Je podepsán pod plakáty nejen pro Národní divadlo, Národopisné museum, Černé divadlo Jiřího Srnce, Nesrstovo museum, ale také i pro MFF Strážnice. Byl jedním z nejuznávanějších československých grafických designérů v zahraničí.

Obrázek č. 38: Plakáty MFF Strážnice od Josefa Flejšara (1980), (1980), (1970)

Mnoho plakátů nese osobitý styl místního výtvarníka doc. akademického malíře **Františka Cundrly**. Jeho motivy krojovaných, ztvárněny tuší, doprovází několik ročníků festivalu nejen na plakátech, ale i jiných tiskovinách. Jeho díla se vyjímají na zdech Národní galerie v Praze, ale i v zahraničí, jako např. USA, Francii atd.

Obrázek č. 39: Plakát MFF Strážnice. František Cundrly (1990), (1991)

Plakáty byly vždy tvořeny na zakázku, vše se však změnilo, když NULK vyhlásil soutěž na plakát pro střední a vysoké školy se zaměřením na grafický design. Soutěž se ujala a trvá dodnes.

Jak už bylo zmíněno, od počátku byly veřejnosti předkládány dva typy plakátu. Jeden „grafický“, který má funkci poutací a oznamovací, a druhý pouze programový. Program MFF Strážnice se však stále rozšiřoval, a tak nebylo téměř reálné vyplnit čitelně celý program v závislosti na velikosti papíru. V roce 2009 se organizátoři uchýlili ke zrušení plakátů textových. Program je dnes uveřejněn na webových stránkách a programovém sborníku. Grafické plakáty jsou vyvěšeny asi dva týdny před akcí. Velkoplošná reklama u hlavních cest není také opomenuta. Součástí tiskových materiálů je festivalový leták a zmíněný programový sborník, který poskytuje podrobné informace o slavnostech a popis jednotlivých pořadů. Důležitou propagací je konference MFF Strážnice, na níž se novináři mohou dozvědět více informací.

Za celou dobu své existence MFF Strážnice bylo vydáno nespočet knih a brožur. Je třeba se zmínit alespoň o knize od Josefa Jančáře „**STRÁŽNICKÁ OHLÉDNUTÍ**“, která mapuje nejen historii festivalu, ale zařazuje Strážnici do kulturně historických souvislostí od roku 1946 do roku 1995. Kniha vyšla k 50. výročí MFF ve Strážnici.

Strážnické slavnosti za celou dobu působení prošly velkým vývojem, ale také velkou kritikou, zejména po druhé polovině dvacátého století. Ukázaly však, že mají své místo na předních stranách folklorních festivalů, a to zejména dnes, kdy je považován tento festival za největší slavnost v naší zemi.

2. 5. 3. Jízda králů ve Vlčnově

Původ Jízdy králů sahá hluboko do minulosti, a je tedy velmi nejasný. Lidové obřady a slavnosti jsou bytostně spjaty s pohanskými rituály, které měly zajistit bohatou hospodářskou a životní spokojenost. Pestré průvody jsou spojovány s křesťanskými svátky. Mýty a pověsti hovoří o uherském králi Matyáši Korvínovi, který po porážce v boji s českým králem Jiřím z Poděbrad prchal z bojiště v ženském oděvu a stvářemi zahalenými pentlemi s celou svou družinou. Dnes je hlavní postavou průvodu král, chlapec ve věku od 10-12 let v ženském lidovém oděvu s růží v ústech, aby nemohl hovořit. Doprovází ho družina mladých chlapců zvaných „legrůti“, kterými jsou: vyvolávači, pobočníci, praporečníci, výběrčí a děkovníci. Dříve tito chlapci byli odváděni téhož roku na vojnu. Dnes jsou to chlapci, kteří dovrší 18 let. Národopisné slavnosti v roce 1895 odstartovaly vlnu nadšení u mnoha vrstev obyvatelstva z této slavnosti. Jízda králů se stala velkou inspirací mnoha umělců, fotografů a spisovatelů. Za zmínku stojí alespoň malíř Jožka Úprka nebo spisovatel Milan Kundera, se svým prvním románem „Žert“ vydaný v roce 1967.

Mezinárodní výbor UNESCO v roce 2011 zařadil Jízdu králů do seznamu nemotného světového dědictví. Dříve byla tato okázalá lidová slavnost hojně zastoupena po celé zemi, zejména ve větších vesnicích. Dnes se tento lidový obyčej udržuje na jihovýchodní a střední Moravě, v národopisných oblastech Slovácka a Hané. Právě Jízda králů ve Vlčnově si vytvořila své místo mezi nejnavštěvovanějšími jízdami u nás.

V národopisné oblasti jihovýchodní Moravy se nachází obec Vlčnov. Tato „obec králů“ se rozkládá v příznivé zeměpisné poloze s malou nadmořskou výškou, uprostřed kotliny na posledních výběžcích Bílých Karpat. Vlčnov vstoupil do povědomí širší veřejnosti díky barvitě krásě krojů, vinařství, lidové architektuře, ale především díky Jízdě králů. Popularitu neztratila ani v dnešní době, kdy tuto malebnou jízdu lze vidět při jejím každoročním opakování. Tato obřadní scéna, jež se pyšní svými kroji, místní tradicí, dramatickými momenty má ve Vlčnově minimálně dvou set letou tradici. Původně se „vlčnovská jízda“ konala o Svatodušním pondělí, později na Svatodušní neděli a až po roce 1953 se stanovila na poslední neděli v květnu.

Jízda králů ve Vlčnově je známá také díky Joži Úprkovi, který si však ne nadarmo vybral tuto dědinu pro svá výtvarná plátna. Vlčnov a „vlčnovská jízda“ mu přirostla k srdci tak, že si zde pořídil ateliér.

To, co představovala „Vlčnovská jízda“ v třicátých letech, kdy se lidé mohli těšit na celou královskou družinu v přirozených podmínkách vesnice, bez velkého zástupu cizích návštěvníků, nemůže představovat dnes. Hýřivé barvy, které se nesou na pestrých krojích a opentlených koních, přitahují oko diváka do takové míry, že se někdy ztrácí podstata jízdy. Zástupy „přespolních“ návštěvníků „ubírají“ prostor královské družině. Je to však přirozený proces, kterému se nedá vyhnout, když je Vlčnov tak oblíbeným místem pro kochající se pohledy.

Ve Vlčnově začalo přibývat turistů a návštěvníků po druhé světové válce. Požadovali vedle jízdy králů další kulturní podívanou. Proto se v 60. letech 20. století začalo s doprovodným programem. Nového úkolu se ujala Osvětová beseda při MNV¹ ve Vlčnově. Do programu se zapojil v roce 1951 dětský národopisný kroužek „Vlčnovjánek“ a v roce 1962 divadelní ochotníci. Osvětová beseda zařadila do slavností také výstavu obrazů, lidových výšivek a krojových částí. Byla zde vystavována díla Joži Úprky, Františka Bezděka, Oty Ottmara, Karla Beneše a jiných umělců.

Obrázek č. 40: Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (1977)

1 Místní národní výbor.

V roce 1964 vyvrcholily oslavy 700. výročí obce právě na Jízdu králů. Oslavy trvaly dva dny (sobota a neděle) a jízda byla zařazena až na poslední den. Tyto oslavy ovlivnily další průběh jízd v následujících letech. Neoddělitelnou součástí vlčnovských slavností se tedy stala Jízda králů. V roce 1977 zažily vlčnovské slavnosti největší rozmach. V tuto dobu byl otevřen Klub sportu a kultury. Nové rozsáhlé objekty umožnily rozšířit slavnosti na tři dny. Program se vylepšoval a rozvíjel. Slavnosti přesáhly rámec očekávání, a tak se tato lidová slavnost vryla do paměti široké veřejnosti. I nadále se stará o celou slavnost Klub sportu a kultury Vlčnov. Pořadatelé dnes nabízí třídenní slavnosti s řadou folklorních vystoupení, koncerty dechové a cimbálové hudby, předávání vlády králů, jarmark lidových výrobků, soutěž o nejlepšího uherskobrodského verbíře, výtvarné výstavy atd. [Florenc, Pavelčík, Zemek, 2008]

Již odedávna jsou plakáty a propagační materiály tvořeny na zakázku. Grafické a programové plakáty fungují samostatně a jsou tradičním reklamním prostředkem této lidové slavnosti. Poutače byly dříve vylepovány v obci a okolních městech. Dnes jsou prezentovány po celé republice pomocí výlepové služby a internetu. Podoba a výroba plakátu se vždy odvíjela od toho, kdo seděl v křesle KSK. Plakátová propagace si vyžádala jak fotografické, tak i výtvarné zpracování. Pod motivy těchto poutačů se většinou podepisovali takoví výtvarníci, kteří se lidové tvorbě věnovali. Jedním z těchto výtvarníků je akademický malířem a zejména vlčnovský rodák **Karel Beneš**. Beneš je český malíř, ilustrátor, grafik a člen Spolku českých umělců grafiků Hollar (SČUG).

Obrázek č. 41: Plakát Jízda králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1983)

„Hra na krále“ od Jaromila Jireše. Vlčnovská Jízda byla vždy uváděna v různých publikacích, které se váží k folkloru na Slovácku, jako událost velkolepá a bohatá pro naše kulturní dědictví.

Obrázek č. 43: Plakát Jízdy králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1989)

Obrázek č. 44: Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (2011)

2. 5. 4. Hornácké slavnosti

Tam, kde se zachoval historický ráz krajiny, rozmanitost přírodních scenérií, specifické nářečí, kde starobylé lidové tance a písně přežily v lidech, kde lidová kultura žije i nadále, tak tam se nachází Hornácko. Oblast Hornácka spadá pod Slovácko. Rozpíná se na jihovýchodní Moravě v úpatí Bílých Karpat, pod horou Javořinou. Bílé Karpaty tedy vytvářejí přirozené pomezí mezi Moravou a Slovenskem. Nyní Hornácký kraj tvoří deset obcí a dvě osady. Hornácko se vyznačuje svou lidovou kulturou, specifickými starobylými výšivkami geometrického rázu a kroji karpatského typu. Středisko této krajiny tvoří městečko Velká nad Veličkou. A právě zde se pořádají regionální slavnosti – Hornácké slavnosti.

Obrázek č. 45: Plakát Hornáckých slavností (1970), (1976)

Hornácko bylo již dříve místem hojně navštěvovaným světovými umělci. Patří mezi ně anglický malíř a grafik Paul Hogart, německý fotograf Ervin Raupp, francouzský sochař August Rodin, švýcarský výtvarný kritik William Ritter atd. Hornácko a Velká lákala mnoho výtvarných umělců. Nejprve se zde objevovala jména domácích výtvarníků, jako bratři Uprkovi, Antoš Frolka a Jiří Mandel, kteří čerpali náměty zdejšího života. Někteří z nich zůstali věrni Velké několik desítek let. Můžeme vzpomenout alespoň Josefa Koudelku z Prahy nebo Jana Kreutze, který se později ve Velké usadil. Vznikla zde mladá umělecká generace. Tvořil ji malíř Cyril Mandel, akademický malíř Karel Sup, Miroslav Sylla, Jura Mandel a jeho dcera Olga Mandelová. [Minks, 2007] V roce 1930 si postavili na Strážné Hůrce výstavní pavilon. Nejen tito umělci, ale i jiné významné osobnosti, zejména hudci¹, zpěváci a zpěvačky z mužských a ženských sborů, napomohli k zviditelnění Hornácka.

1 Lidový muzikant

Hodně dlouho se o Horňácku a Velké nevědělo. V Sušilových Moravských národních písních, které vznikly v roce 1835, se objevují písně z Horňácka v malé míře. Již počátkem 80. let upozornila na svéráznost Velké a Horňácka skupina umělců a spisovatelů sdružených do tzv. Suchovské republiky.¹ Republikáni, jak byli také umělci nazýváni, se snažili o pozvednutí lidu a kraje s využitím lidové kultury. Řídili se vlastními hodnotami své činnosti. Tvorba těchto milovníků lidového kultury měla vycházet pouze ze skutečných hodnot lidového prostředí. Snahou však bylo podporovat vzdělanost venkovského obyvatelstva. Svou činností (hudební, výtvarnou, publicistickou a literární) podporovali horňácké prostředí. Počátkem 90. let se republikáni aktivně zapojili do organizace Národopisné výstavy.

I František Bartoš s Martinem Zemanem svými dvěma sbírkami z roku 1889 a 1901 přispěli k velkému zviditelnění této krajiny. Sbírkou tvoří 1 097 písní, jejichž třetina pochází z Velké a okolí. 80. léta 19. století měla velký vliv na procitnutí národního a vlasteneckého citění nejen na Horňácku. Objev bohaté kultury dokončil později Josef Klvaňa zpracováním hmotné kultury lidové. Výsledkem bylo vědecké utřídění slováckých ornamentů, výšivek, krojů a fotografií. Velká se od této doby stala místem umělců. Tento zájem trval do konce druhé světové války a znovu se projevil pořádáním národopisných slavností. O věhlas a odborný výzkum Horňácka se bezpochyby zasloužil Leoš Janáček, který zde našel inspiraci pro své opery. Výsledkem Janáčkových snah byla studie *Osnovy hudební lidových tanců na Moravě* (1892).

Rok před Národopisnou výstavou v Praze roku 1895 se konala výstava a slavnosti s obrovským významem pro celé Horňácko a pro obec Velká nad Veličkou. Konala se ve dnech 22. a 23. července 1894. Byla to slavnost a výstava toho nejkrásnějšího, co Horňácko z lidové kultury zachovalo. Ať už to byly doklady kultury hmotné nebo přehlídka hudců, zpěváků a tanečníků. Výstavy se účastnilo mnoho lidí z Horňácka pod vedením Karla Klusáka, Leoše Janáčka a učitele Aloise Fialy. Výstavním prostředím se stala celá obec. Program nabízel návštěvu určitých domácností, kde se zájemce mohl seznámit s jednotlivými typy domácích prací, řemesel, výroby slivovice a vesnickými interiéry. Probíhala zde také výstava věcí památných, výtvarného umění lidového, zejména části krojů, výšivek, krajek a dalších trojrozměrných předmětů včetně starobyklých kancionálů a biblí. Výstava se stala jakýmsi tréninkem pro účastníky na další rok v Praze.

1 Počátek Suchovské republiky spadá do let 1882–1883. Skupina měla mnoho členů, můžeme alespoň zmínit zakladatele Matúše Beňu (suchovský učitel a literát), Aloise Fialu (učitel působící na Horňácku), Martina Zemana (sběratel lidových písní, varhaník, později tajemník ve Velké nad Veličkou), Jožu Úprku (světoznámý malíř Slovácka), jeho bratra Frantu Úprku (akademický sochař), Otakara Březinu (spisovatel) atd. Zeman s Fialou stáli za hlavní organizací proslulé první Národopisné výstavy v r. 1894 ve Velké. Vedli také Horňáky na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895.

Přípravy prvního ročníku Hornáckých slavností, započaly již roku 1957, kdy byl vytvořen přípravný výbor. Jeho členy se staly Josef Zeman, Karel Sup, Vladimír Klusák, Zdenka Jelínková, Anna Klusáková, Vladimír Černý, Vlasta Zemanová a Leoš Zeman. Výbor ustanovil program na sobotu večer a neděli odpoledne a dopoledne. Zpočátku byl program inspirován podle programovou strukturou slavností ve Strážnici. Léty se však program měnil a upravoval, až se vypracoval do typického charakteru Hornácka. Slavnosti se přesto vyvíjely postupně. Moderní vymoženosti pomohly ke konci 20. let a začátkem 30. let 20. století ke zvukovým a filmovým podkladům. Místem slavností se stal prostor na Strážné Hůrce (kde se slavnosti konají dodnes) a později větrný mlýn v Kuželově. Zodpovědnost za propagaci měl Vladimír Černý. Ze dvou návrhů byl vybrán obrazový plakát od akademického malíře **Jana Kreutze**, vídeňského rodáka, který žil mnohá léta v Praze a který se později přestěhoval na Hornácko. Ústředním motivem byla mladá dívka oblečená do kroje, se vztyčenou rukou s kyticí květů. [Petříková, 2008] Tahle krojovaná se objevila i na dalších tiskovinách 2. ročníku Hornáckých slavností. Součástí propagace nebyl jen programový a výtvarný plakát, ale i podlouhlá brožura, která začínala povídáním o Hornácku a jeho slavnostech a pokračovala programem, informacemi o výstavách a jiných potřebnými zprávami.

Obrázek č. 46: Plakáty I. výročí Hornáckých slavností (1957)

Už od prvních ročníků Hornáckých slavností byly součástí programu výtvarné výstavy. Objevovala se zde díla umělců, kteří se v této krajině narodili, tvořili nebo se jí jen inspirovali. Střídala se zde díla z oboru grafiky, malby, sochařství, fotografie, listinných dokumentů ale i výšivek, krojů a jiného kulturního dědictví. Výstavy vždy poskytovaly vedle jevištního představení i významný prvek vysokého umění. Byla zde zastoupena díla výtvarných umělců Jože a Franty Úprkových, Antoše Florcky, Jury Mandela, Cirila Mandela, Jože Koudelky, Karla Supa, Miroslava Sylla, Jana Kreutze aj. V průběhu jednotlivých ročníků slavností se vystřídalo několik výstavních prostor. Z prostor, které se dodnes zachovaly, zmiňuji starou budova Základní školy Velká nad Veličkou. [Petříková, 2008]

Obrázek č. 47: Obálka brožury a pozvánka k II. výročí Hornáckých slavností (1958)

Pořadatelé příliš nedbali na velkou propagaci. Mnohdy se stejné plakáty objevovaly několik let po sobě a někdy zase vyšel pouze programový plakát nebo textový plakát s krátkým sdělením, že se slavnosti budou konat. Nejčastěji byly plakáty doprovázeny motivy malíře, kreslíře a ilustrátora **Aleše Černého**. Tohoto brněnského rodáka okouzlo Hornácko už za jeho studijních let. Charakteristickým rysem jeho tvorby byla dynamická linie provedená perem, štětcem nebo tužkou, která zachycovala lidové obyčeje, život moravského venkova, taneční pohyby nebo mnohdy i běh koňského spřežení. Za svůj život vytvořil nespočetné množství výtvarných studií inspirovaných lidovou kulturou a ilustroval i publikace lidových tanců. Výstava jeho kreseb a obrazů se uskutečnila na 11. ročníku Hornáckých slavností v roce 1967.

Často folklorní festivaly využívají nejrůznější cesty, jak se zviditelnit. Ať už mluvíme o šíření informací pomocí mnoha médií nebo o propagačních materiálech. Hornácké slavnosti mezi tyto festivaly nepatří. Starosta obce Velká nad Veličkou Jiří Pšurný tvrdí, že nikdy nebylo velké

reklamy potřeba. Na Hornácko a jejich slavnosti přijížděli lidé vždy přirozeně a našli cestu k informacím, které potřebovali. Komunikativním prvkem byl vždy plakát. Dnes se rozšířily zprávy o slavnostech a jejich programu i na stránky obce. Plakáty s programem si každý může z těchto stránek stáhnout. V některých domovních schránkách se objeví pozvánky na tuto slavnost, ale tím rozsáhlá reklama končí. Dnes jsou slavnosti na Hornácku tak známé, že širší propagace není potřeba. Je pravdou, že nezávisle na pořadatelích se zprávy o slavnostech objevují na různých serverech internetu, v televizních pořadech atd. Zviditelnění slavností je často zásluha informačních center nebo lidí, kteří folkloru a kultuře fandí. Každý rok se objevují noví a noví návštěvníci, kteří se dostali na Hornácko buď jen doporučením od svých známých. Přestože se dodnes zachovalo šíření informací pomocí plakátů, jejich výtvarná stránka hodně stagnuje. Oproti jiným folklorním slavnostem si tyto slavnosti s plakáty nějak zvlášť „nelámou hlavu“.

Obrázek č. 48: Plakát Hornáckých slavností (2004), (2006)

Od počátku se pořadatelé snaží vést slavnosti v ryzí formě. Jejich úsilí vždy vedlo k „regionální čistotě“ slavností. Všechna vystoupení jsou odrazem původní formy lidové kultury. Na pódiích člověk nenalezne žádné upravené nebo nově vymyšlené folkloristické písně a tance. Všechny přehlídky jsou autentického rázu. Slavnosti a prostředí, ve kterém se vše koná, stále na diváka a účinkující dýchají svou přirozeností, byť je to folkloristická přehlídka. Hornácko stále odolává oproti jiným folkloristickým festivalům komerčnímu rázu. Na plakátech se neobjevují velké lišty s logy pořadatelů, návštěvníci sem nejezdí jen kvůli nákupům na jarmarku, neslyšíte zde písně a tance nově složené. Zde si každý může užít „zastávku v čase“. A právě v tomto se nachází síla Hornáckých slavností dodnes.

3. ZÁJEM O LIDOVOU KULTURU DNES

Po pádu komunistického režimu v roce 1898 se proměnilo pojetí folkloru jako hnutí. Změny, které nastaly po sametové revoluci, zapříčinily rozpad nebo jiné zaměření některých státních institucí, jež folklor podporovaly. Folklor tedy přešel do neziskových organizací.

Národní ústav lidové kultury v roce 1989 doporučuje zapojit lidovou kulturu do národního dědictví UNESCO.

„Vláda ČR v oblasti kultury tradiční lidové v roce 2003 schválila Koncepti účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice, která jakožto soubor koordinovaných opatření směřujících k efektivnější identifikaci, dokumentaci, ochraně a využívání k.t.l. a její předávání dalším generacím, platí dodnes. Péči o k.t.l. se z řad organizací zřizovaných Ministerstvem kultury ČR věnují Národní ústav lidové kultury (NÚLK) ve Strážnici, Národní muzeum (NM) v Praze, Moravské zemské muzeum v Brně, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum Jana Ámose Komenského v Uherském Brodě a Husitské muzeum v Táboře.“ [17]

Pokud budeme hovořit o výtvarném a užitém umění, 90. léta zasadila ránu především v estetice. Tento aspekt byl ovlivněn nástupem počítačů a nových technologií. Tradiční grafické techniky byly na nějaký čas odtaženy do ústraní, a tak se úroveň kvality ztratila.

Folklor se však stává přelomem tisíciletí něčím výjimečným. Produkty inspirované lidovým uměním strhávají na sebe ojedinělou pozornost ve všech oborech. Lidový ornament bere na sebe moderní podobu jak u nás tak i v zahraničí a aplikuje se na všechna spektra umění. Stává se pro mladé designéry „cool“.

Oblast uměleckého řemesla a užitého umění se těsně propojuje s životem člověka, věcmi osobní potřeby, dekorativními předměty, oděvem a interiérem. Folklorismus se tedy objevil ve všech zmíněných oborech. Plastiky a malby, které byly dříve autentickým důkazem přirozené tvořivosti, upadají v zapomnění. V knize Folklorismy uvádějí: *„Právě nejpočetnější produkce příležitostných upomínkových předmětů, bezbřehé rozměňování zdánlivě lidového ornamentu a jeho neopodstatněná druhotná aplikace na užitkové předměty vyvolávaly mnohdy oprávněný dojem, že výtvarné inspirace pramenící z tzv. lidového umění vedou pouze k nevkusů a kýči.“ [13]*

Po lidovém ornamentu se „strhla lavina“, a tak začalo bezmyšlenkovité aplikování. Necitlivé zacházení s formami lidového umění, zejména lidového ornamentu vede jednak k velké škále kýčů a jednak k přesycení folklorních motivů. Jsou tu však i kvalitní práce designérů, kteří

dokáží vnímat a pracovat s lidovým ornamentem uváženě. Vznikají pak díla velmi promyšlená a hodnotná.

Pokud má tato kapitola uvést příklady designérů, kteří tvoří své práce v duchu folkloru, začněme na Moravě. Najdeme zde nápaditou dvojici **PUK-PUK**, která se zabývá tvůrčí činností od grafického a módního designu po animace, instalace atd. V jejich projektech se objevují i práce, které jsou inspirovány folklorem. Stojí také za znělkou pro Českou televizi a její pořad Folklorika.

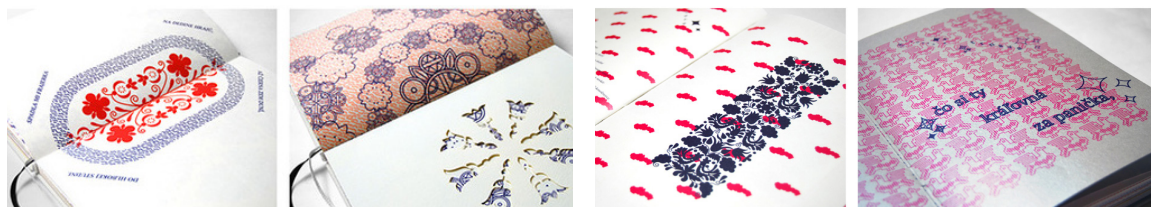

Obrázek č. 49: Znělka k pořadu Folklorika, PUK-PUK

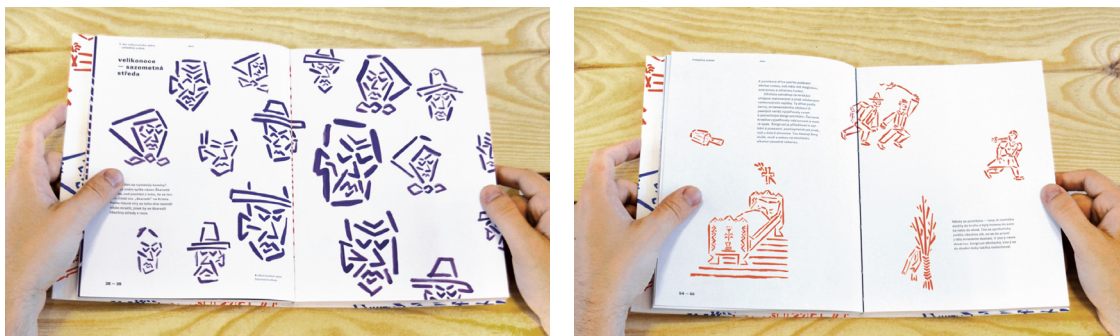
Obrázek č. 50: Motiv trička s názvem TROPICO MAGICO, PUK-PUK

Nemusíme zacházet nijak daleko, abychom našli další kvalitní práci na téma folkloru. Kniha s názvem **AHA** od **Tomáše Kompaníka** je diplomovou prací z oblasti lidové tvorby a designu. Vznikla na půdě Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Tomáš za ni získal ocenění v soutěži Nejkrásnější české knihy roku 2012 v kategorii Studijní práce posluchačů výtvarných a polygrafických škol. Tomáš se v knize zabývá ornamentem slovenských lidových výšivek ve spojení s dnešními trendy v grafickém designu. Kniha ukazuje typy slovenského vyšívání prostřednictvím své rozmanitosti a umělecké hodnoty.

Obrázek č. 51: Kniha AHA, Tomáš Kompaník, 2012

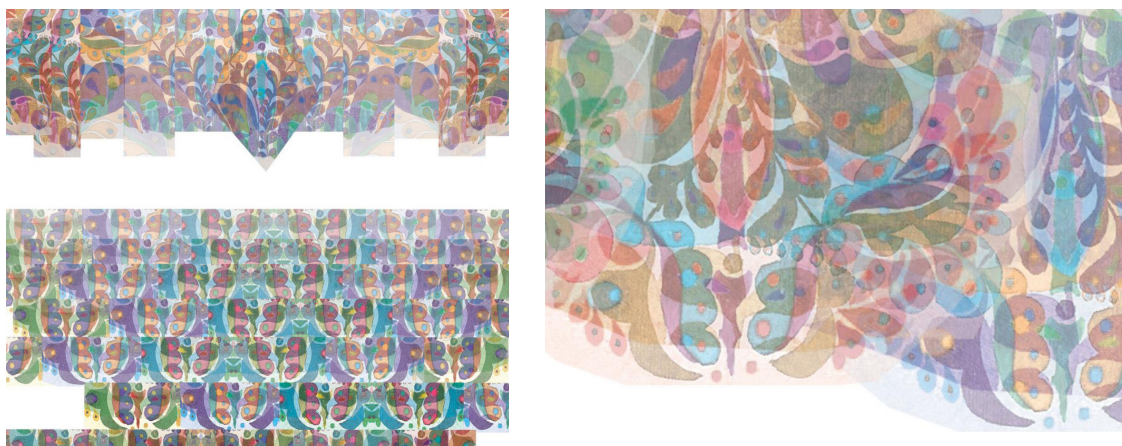
I autorská ilustrovaná kniha s názvem *Valašský rok* od **Petra Mazocha**, která vznikla v rámci diplomové práce na UTB ve Zlíně je důkazem rozvážného a citlivého vnímání, reflektující lidovou kulturu. Kniha mapuje lidové zvyklosti, které jsou řazeny chronologicky od jara do zimy. Kniha je doprovázena výraznými ilustracemi pomocí akrylové barvy a silného štětce.

Obrázek č. 52: Kniha *Valašský rok*, Petr Mazoch, 2013

Pokud však zamíříme dále, do Čech, můžeme zde nalézt talentovanou designérku a umělkyni **Veroniku Jirouškovou**, která pracuje pod hlavičkou svého studia **Art Kiosk**. Věnuje se ilustraci, instalacím výloh, interiérovým realizacím, designu dekorů, ale i volné tvorbě. V jejích pracích můžete sledovat prvky inspirované lidovým ornamentem. Na českém trhu se také můžeme setkat s firmou **Enzor**. Firma nabízí řadu předmětů ve formě šperků, buttonů atd. Jejich originální design se mimo jiné inspiruje folklorem. Ilustrace a design nabízí v milé a hravě formě.

Mohli bychom nalézt další řadu firem, studií a designérů, kteří vpracují s prvky lidové kultury. Tahle kapitola měla být spíše ochutnávkou a ukázkou toho, jak lze v současnosti propojit lidové náměty s grafickým designem.

Obrázek č. 53: Tapeta pro Wroclaw Design Festival 2013, ART KIOSK

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. PROČ FOLKLOR

Na začátku praktické části bych ráda uvedla souvislosti, proč jsem si téma folklor vybrala. Pocházím z jižní Moravy, z malé vesnice Rohatec, kde se tradice a folklor stále udržují. I v naší rodině tomu tak vždy bylo a je doposud. V kroji chodili moji rodiče, rodiče mých rodičů atd. Kroje se dědily a dědí, a když chybí nějaká sukně, čepec nebo nohavice, tak se s velkou námahou shání, vyměňují, půjčují, a pokud ani tudy cesta nevede, tak je šikovné babičky ušijí. Několikrát do roka si kroj oblékám a s pýchou prezentuji krásu nejen této tradice, ale také práci lidských rukou, která ji vytvořila.

Když jsem začala studovat grafický design, začala jsem si všimati propagace folklorních akcí. Některé pozvánky, ať už v podobě malých formátů nebo velkých plakátů, měly jen nízkou výtvarnou hodnotu, nebo využívaly opakující se kliše motivy. Ty pozvánky, které postrádají estetickou formu, patří většinou neziskovým organizacím nebo těm, kteří pokládají propagaci za druhotnou věc, takže si plakáty tvoří samotní pořadatelé, bez ohledu na jejich výtvarná nadání. Pokud však najdeme kvalitnější plakáty, patří většinou pod hlavičku větších folklorních akcí (což však nemusí být vždy podmínkou). Mnohdy jsou ale tyto hodnotnější plakáty ztvárněny místními výtvarníky, kteří přirozeně používají podobné náměty.

Tyto pohnutky mě vedly k myšlence, vytvořit kvalitní plakáty na folklorní akci. Propojit tradici s modernějším pojednáním, které by však plně respektovalo folklor v celé své míře. Nejprve mně napadlo, vytvořit plakáty pro Bartolomějské hody v rodné vesnici. Zde bohužel není dostatečný kapitál ani tak široké obecenstvo. Zrodila se tedy myšlenka, vytvořit plakáty pro Mezinárodní folklorní festival Strážnice.

5. PROČ FESTIVAL STRÁŽNICE

Strážnický festival jsem si vybrala z několika důvodů. Ten nejdůležitější je, že mám ke Strážnici velmi blízký vztah. Jak k městu samotnému, tak i k festivalu. Navštěvuji ho už nějaký ten rok a vždy se zde ráda pobavím. Druhým důvodem bylo to, že festival vyhlašuje každý rok soutěž o jeden nejlepší výtvarný plakát. Má uvádět základní informace jako je název festivalu, typ festivalu a datum konání. A třetí důvod? Organizátoři se snaží díky soutěži vnášet do plakátů vždy nový prvek a vyhnout se tak kliše motivům a stejnému rukopisu výtvarníka. Proto vytvořit nové plakáty, které nezahrnují doposud navržené náměty byly výzvou.

6. ZAČÍNÁME

Pořadatelé již znají výherce plakátu, který bude prezentovat festival v tomto roce. Proto jsem navrhla plakáty pro rok 2015.

Původně jsem zamýšlela vytvořit pouze sérii „výtvarných plakátů“. Poté jsem si uvědomila, že by nebylo špatné ukázat organizátorům festivalu, jak se dá „výtvarný plakát“ propojit i s jinými tiskovinami a nemusí vše zůstat jen u jednoho typu poutače, který pořadatelé divákům nabízí. Zpracovat koncept propojení letáčků, programových plakátů a upomínkových předmětů.

Abych vytvořila kvalitní práci, musela jsem přímo ke zdroji. Návštěva Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici byla prvním bodem. Čekalo mě zde vlídné uvítání. Veškeré informace jsem měla k dispozici. Nahlédla jsem do všech propagačních materiálů, které mapovaly historii festivalu, navštívila archív Národního ústavu lidové kultury a ponořila se do bádání (*více kapitola 2. 5. 2. Mezinárodní folklorní festival Strážnice (MFF) str. 37*).

Po zmapování všech důležitých informací a obrázkových dokumentací jsem přešla k navrhování plakátu. Věděla jsem, že se musím vyhnout motivům, které strážnický festival již nabídl. Viděla jsem řadu poutačů se zmiňovanými krojovanými, ať už tančícími v páru nebo jednotlivě. Dominujících motivů v podobě hudebních nástrojů, ptáčků, mašlí a tureckých šátků zde bylo také nespočet. Zvětšený detail, který byl poté aplikován na celý plakát, není festivalu vůbec cizí tak jako typografické plakáty. Jak tedy budou nové plakáty vypadat? Vize už v tuto dobu byla jasná. Plakát založený na hustém dekoru a ornamentu. Takový poutač, u kterého se

Obrázek č. 54: Jeden z prvních návrhů

kolemjdoucí zastaví. Zaujme ho nejen svým motivem ale i barvou. Tohle byla kritéria, která jsem si na začátku určila.

Je ještě důležité říci, že si zcela uvědomuji, že festival nemůže fungovat bez finanční podpory. Většinou se u strážnických plakátů tato loga uvádějí ve spodní liště, která je plně oddělena od výtvarné či programové části. Ve své práci však loga partnerů neuvádím. Nyní chci prezentovat pouze výtvarnou podobu plakátů a dalších tiskovin.

7. PROCES NAVRHOVÁNÍ

Finálnímu konceptu někdy předchází značná řada skic, kterými si musí designér projít, aby dospěl k nejlepšímu výsledku. V této kapitole nabízím alespoň krátkou sondu do návrhů, které jsem v rámci tohoto projektu vytvořila.

Jedena z prvních představa byla, navrhnout poutače založené na silném dekoru, který zaplní celou plochu. Plakát, kterým se pozorovatel pokochá a který ho přiměje hledat různé motivy, které jsou v jedné lince. Objevovaly se zde motivy, o kterých můžeme slyšet ve folklorních písních jak českých, tak i cizích. Zrcadlení kresby bylo jasným kritériem, které jsem v plakátech chtěla uplatnit, protože právě toto zrcadlení je typickým rysem pro folklorní ornament jak malovaný, tak vyšíváný.

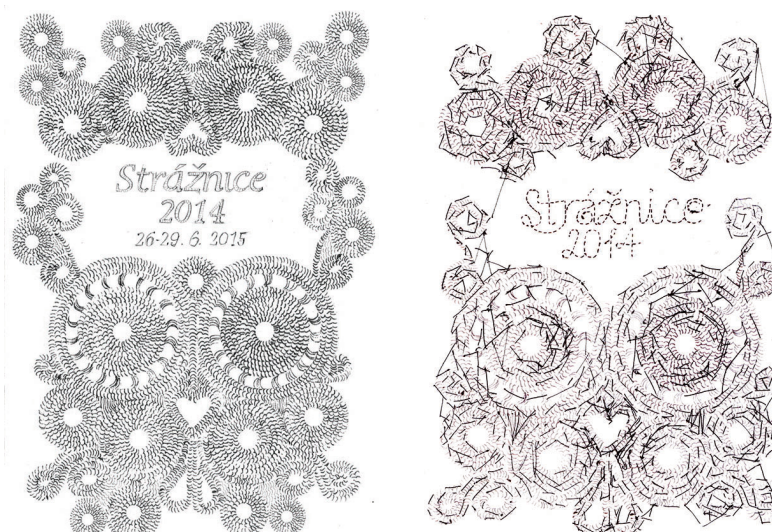

Obrázek č. 55: Hustý ornament v lineárním podání

Obrázek č. 56: Hustý ornament v lineárním podání

Další návrhy směřovaly k technice ozdobného šňůrového vyšívání, které se nazývá cifrování či šňůrování. Je to bohatá technika založená na komplikovaném motání šňůrek do kruhových ornamentů. V souvislosti s tím mě ještě napadlo propojit rub a líc této techniky a vytvořit z toho jakousi grafickou formu silného kruhového ornamentu s linkami evokujícími nit.

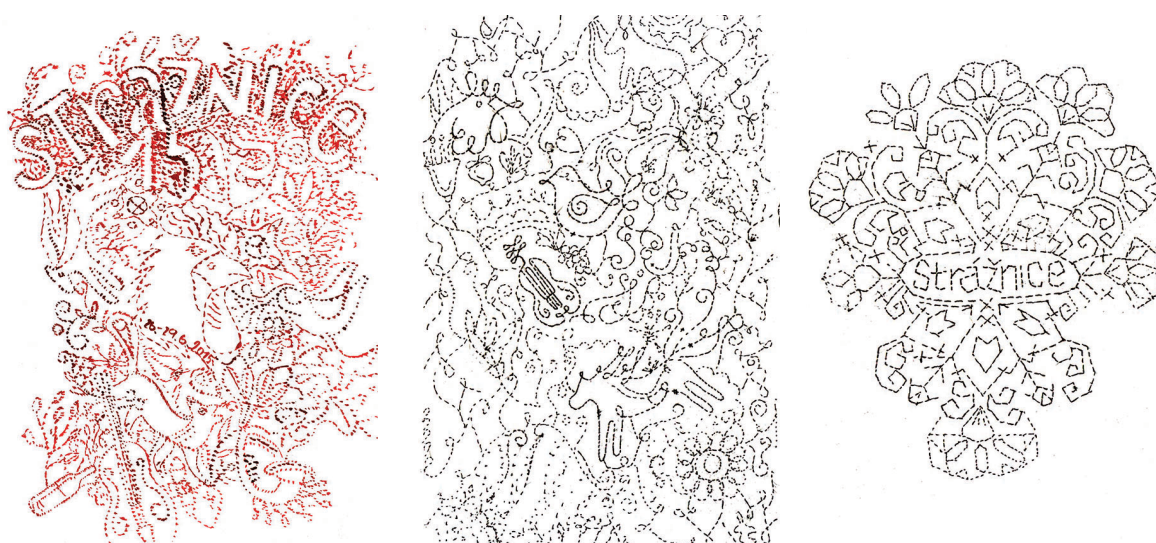
Obrázek č. 57: Návrhy inspirované technikou šňůrování

Jiné návrhy putovaly o kousek dál. Inspiraci jsem našla ve značkách pro háčkování. Tyto schématické značky slouží jako návod na vytvoření háčkovaného vzoru. Každý symbol má svůj účel. Seskupila jsem je tedy jak do určitých, tak i neurčitých objektů. Nejprve byly kresleny ručně, poté jsem přešla i na vektorový způsob zakreslení.

Obrázek č. 58: Návrhy inspirované značkami pro háčkování

Náznaky kubistického rázu nebo organické linie lze ve skicách také nalézt, tak jako střídání kresebných a malířských nástrojů. Všechny návrhy nejprve vznikaly ručně. Ve všech konceptech je ale zakotven stále dekorativní ráz, jehož jsem se nechtěla vzdát.

Obrázek č. 59: Návrhy tvořeny tenkým fixem

Vedle tenkých dekorativních skic se objevují návrhy se stylizovanými ornamenty tvořené akvarelovými barvami. Řada návrhů byla ještě rozpracována, měnila se kompozice a forma atd. Kapacita této bakalářské práce je však do jisté míry omezená.

Obrázek č. 60: Návrhy se stylizovanými ornamenty

Obrázek č. 61: Návrhy se stylizovanými ornamenty

Obrázek č. 62: Rozpohybovaný plakát

8. FINÁLNÍ KONCEPTY

Z předchozí kapitoly je jasné, že je řada způsobů, jak zpracovat dekorativní plakát. Rozhodla jsem se však ztvárnit pouze dva typy konceptů. Ukázat dva odlišné způsoby zpracování ornamentu, které pojí dekorativní ráz a stylizování ornamentu.

8. 1. Koncept první – Dynamika výšivky

Myšlenka přiblížit se co nejvíce folklornímu charakteru (kromě zrcadlení prvků) mě přivedla změnit plynulou linii v přerušovanou, která evokuje techniku vyšívání. Plakáty jsou založeny na jemných, hustě seskupených vektorových ornamentech, ve kterých se promítají jak určité stylizované předměty, tak i abstraktní vzory. Všechny prvky jsou seskupeny do jednoho dekoru, který vytváří monumentální ornament. Uprostřed tohoto objektu nalezneme nejdůležitější informaci, a to název a datum festivalu. Hustota dekoru je uspořádána tak, že se ornamenty směrem ke středu pomalu zhušťují (tedy k názvu festivalu). Dalším důležitým prvkem folkloru, je pohyb. Proto dostat dynamiku do plakátu bylo dalším kritériem, které plakát vyžadoval.

Vytvořit iluze pohybu se ujaly ornamenty, obklopující ústřední nadpis. Název festivalu s datem však zůstal statický. Roztančený dekor má za úkol nejen diváka zaujmout, ale také mu sdělit, že se vše „točí kolem Strážnice“. Aby motiv lépe vynikl, zvolila jsem jednoduché pozadí v podobě červené a modré barvy, které se ve folkloru nejčastěji objevují. Přestože jsou ornamenty stylizované a vektorová linie jim dává moderní charakter, dýchá z plakátu nostalgie.

Třetí plakát jsem vygradovala do 3D rozměru pomocí techniky anaglyfu,¹ která je založena na stereoskopické technice. Ta umožňuje pozorovateli za pomoci speciálních brýlí vidět obraz v rozměru 3D. Plošný ornament tedy dostane další rozměr, který vytváří hloubku plakátu. Tímto návrhem jsem chtěla ukázat, že ačkoliv hovoříme o folkloru jako tradiční formě kultury, nemusí designér zůstat jen u klasických technik a může propojit moderní a tradiční pojetí. Tyto plakáty jsou určeny do takových prostor, kde by měl účastník k dispozici 3D brýle, které by festival poskytoval. Tento plakát má za úkol spěstřit propagaci. Umožnit, aby se divák zapojil aktivně do „hry“.

¹ Anaglyf vznikne tak, že se obrázek pro levé oko (červený filtr) převede do azurovobílé škály a obrázek pro pravé oko (azurový filtr) do červenobílé škály. Tyto dva obrázky se pak zobrazí přes sebe. V místech, kde se červená a azurová barva setká, vznikne černá barva, nebo odpovídající odstín šedé. Pozorovatel pak vidí každým okem černobílý obraz tvořený doplňkovou barvou k filtru brýlí a ze dvou dílčích obrazů si v mozku vytvoří prostorový vjem. [18]

Obrázek č. 63: 1. výtvarný plakát

Obrázek č. 64: 2. výtvarný plakát

Obrázek č. 65: 3D výtvarný plakát

Jako font jsem zvolila písmo Aller. Aller je bezpatkové písmo – sans serif, které svou jemnou kresbou v podobě řezu Aller light vytváří vzdušnou a čistou formu. Název a datum jsou vysázeny verzálkami. Díky skákavým číslicím dostává písmo kultivovaný charakter, který koresponduje s klasickou formou a tradicí, jež folklor v sobě nese.

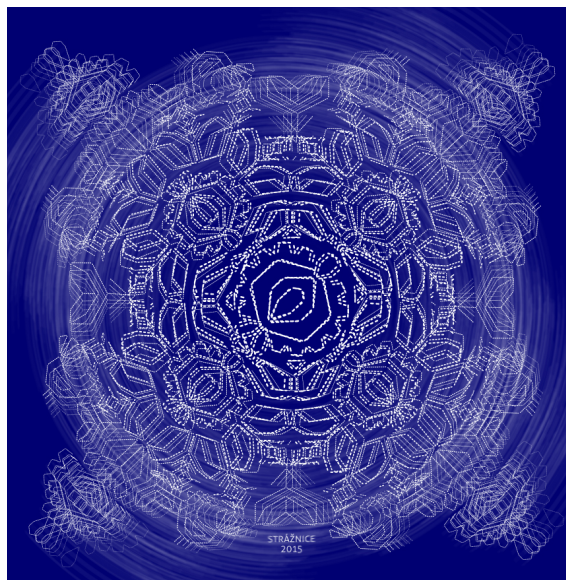
STRÁŽNICE 2015

Obrázek č. 66: Font Aller

Série plakátů je nejen doplněna o krátký programový sborník ve formě leporela o rozměru 400 * 210 mm, ale i o design pohlednic, které si může návštěvník odnést jako malý upomínkový předmět na tuto akci. Protože oděv hraje ve folkloru nesmírnou roli, propojit design s nějakým kouskem oblečení se jevil jako ideální nápad. Jelikož je šátek neutrálním prvkem, který může nosit jak muž, žena nebo dítě, vznikly návrhy šátků o rozměru 900 * 900 mm a 550 * 550 mm. Zde design zahrnuje téměř celou plochu a ornamenty jsou seskupeny tak, aby respektovaly tvar šátku, kterým je čtverec.

Obrázek č. 67: Detail červeného šátku

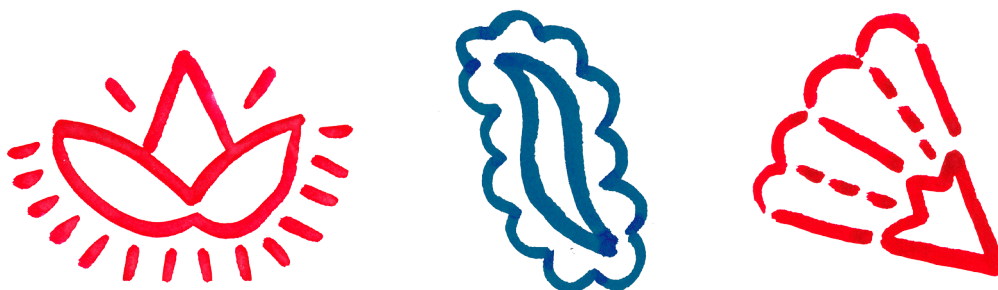

Obrázek č. 68: Modrý šátek

8. 2. Koncept Druhý – Ornamenty v novém kabátě

Jako druhou podobu reklamních poutačů a dalších materiálů jsem zvolila stylizaci lidového ornamentu. Protože vím, že mnoho lidí nefandí typickému lidovému dekoru, vzala jsem si za úkol vytvořit takovou podobu ornamentů, která bude uvolněná, hravá a sympatická pro všechny. A zároveň bude respektovat základní podobu lidové tvorby.

Vznikla tedy stylizace opačného charakteru než v předchozím konceptu. Ornamenty nejsou uspořádány do jednoho tvaru, ale naopak se v prostředí samovolně pohybují, překrývají, mísí tak jako se mísí na festivalu různé druhy národností. I když jsou prvky stylizovány a oprostěny od mnoha detailů, osobitý charakter zajišťuje organická linka, která vznikla díky ručnímu malování. I zde je nosnou složkou modrá a červená barva.

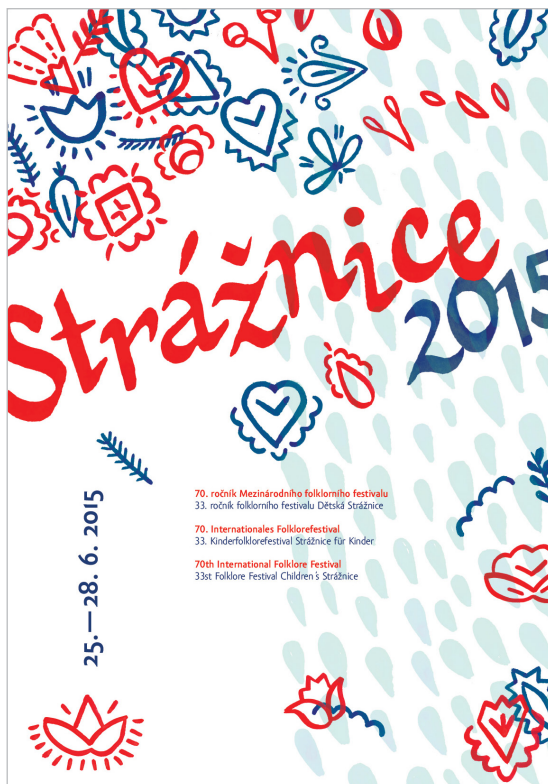

Obrázek č. 72: Stylizované prvky

V souladu se stylizovanými ornamenty je ručně psaný název festivalu v poskakující formě. Do neuspořádané formy plakátu se dostává řád v podobě vysázeného textu do bloku nebo horizontálního data či názvu festivalu. Texty jsou vysázeny fontem Amor Sans. Vysoká střední výška písma zajišťuje čitelnost nejen textu na plakátech, ale i v brožuře.

Strážnice

Obrázek č. 73: Ručně psaný název

Obrázek č. 74: 1. výtvarný plakát

Obrázek č. 75: 2. výtvarný plakát

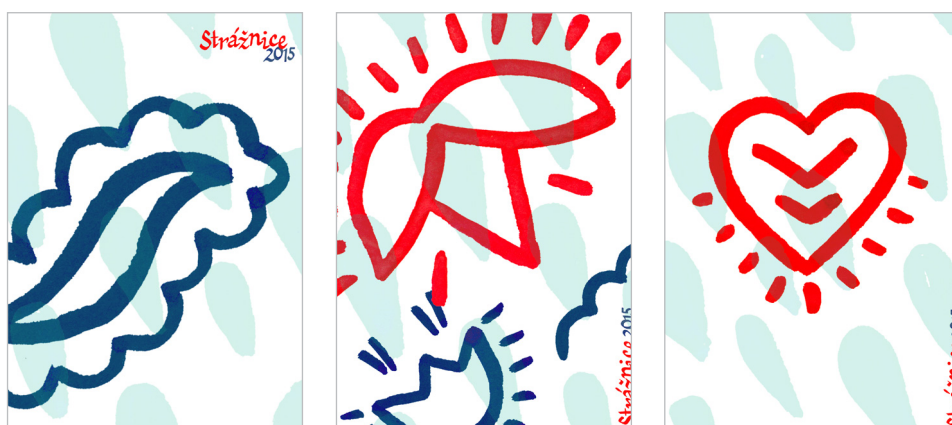

Obrázek č. 76: Programový plakát

Jemným doplňkovým prvkem jsou stylizované modré pecky v pozadí motivu, které jsou typickým prvkem v lidovém ornamentu.

Ani zde nezůstalo jen u „výtvarných plakátů“. Měla jsem potřebu ukázat, že i programový plakát, který je postaven pouze na textu, se dá začlenit do jednoho vizuálního stylu. Aplikace tohoto stylu nemusí zůstat jen na plakátech, ale dá se rozvést do širšího spektra jako jsou zmíněné šátky, brožury atd.

Tak jako první, tak i druhý styl, který ve své bakalářské práci představuji, se dá aplikovat na další propagační materiály, jako jsou trička, tašky, placky, vstupenky atd. Je řada způsobů, jak aplikaci rozvést. Mou snahou však není zahltit organizátory propagačními materiály (které nikdy neměly potřebu realizovat), ale ukázat jim základní formu propagace, která nemusí zůstat pouze u jednoho typu výtvarného plakátu.

Obrázek č. 77: Pohlednice

Obrázek č. 78: Šátek s potiskem

1. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přiblížit folklor a lidovou kulturu ze strany propagace. Ať už mluvíme o vědomé či nevědomé propagaci, mluvíme o lidech a organizacích, které si uvědomovaly bohatství, jež tato lidová kultura a folklor skrývá.

Práce poukazuje na výsledky lidské snahy, aby zůstal folklor stále „živou“ formou s co nejpřirozenějším rázem. Ukazuje bezprostřední činnost, která se v rámci kultury odehrává, ale také činnost, která musí být značně koordinována, aby tato tradice nezůstala „mrtvá“.

Vždy jsem s chloubou nosila lidový kroj a zpívala staré písně. Byla jsem hrdá, že jsem Moravačka. Uvědomovala jsem si, že tato křehká tradice v sobě nese něco přirozeného a čistého. Něco, co lidi nesmírně sblíží. Tato práce mi pomohla proniknout do toho, kolik lidské snahy stojí za tím, aby byl folklor chápán a představován jako kulturní bohatství.

Mnoho lidí hovoří dnes spíše o folklorismu než o folkloru. Mluví o nepřirozené činnosti. O umělém divadelním představení. O předstírání něčeho, co by mělo být přirozené. Je ale důležité si uvědomit, že toto všechno je přirozený čin, který je potřebný k tomu, aby folklor přežil. Pochopila jsem, že špatná propagace, která ztrácí citlivý výtvarný charakter je také přirozeným jevem „lidové tvorby“. Přece i dříve zde byla nekvalitní práce lidového člověka. Dnes jsou však vytvořené poutače vystavěny větší mase lidí, která přehlíží všechny propagační činnosti, které je nezaujmu.

V praktické části jsem chtěla vytvořit takové plakáty, které nezahrnují klišé náměty, jako jsou taneční krojové páry atd. Chtěla jsem vytvořit takový námět, který bude mít silný výtvarný a sdělovací charakter. Ukázat, že výtvarné pojednání nemusí skončit pouze na informačním plakátě, nebo na úvodní straně brožury tak jak je tomu u mnoha folklorních festivalů, ale může zasáhnout do jiných tiskovin a jiných přístupů.

Zásadním bodem bylo ukázat, že si stále folklorní akce zaslouží důstojnou propagaci, která by ji mohla výtvarně prezentovat a nesnižovat jejich hodnotu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ETNOLOGICKÝ ÚSTAV (AKADEMIE VĚD ČR). Malý etnologický slovník Národní ústav lidové kultury. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [2] LEŠČÁK, Milan a Oldřich SIROVÁTKA. Folklór a folkloristika. Bratislava: Smena, 1982.
- [4] FROLEC, Václav a Miroslav KREJČÍ. Tradice lidové kultury v životě socialistické společnosti. Brno: Kraj. nakl., 1974. ISBN 59-184-73.
- [6] HUSSEINIOVÁ, Andrea. Mecenáš přikrytý havelokem: Několik vzpomínek na sběratele Františka Kretze [online]. 2013 [cit. 2014-01-12]. Dostupné z: <http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/mecenas-prikryty-havelokem>.
- [8] NÁRODOPISNÉ STUDIE. Strážnice 1946-1965. Brno: Blok, 1966. ISBN 47-077-66.
- [9] FLOREC, Václav. Prostá kniha. Praha: Vyšehrad, 1894. ISBN 33-684-84.
- [10] JANČÁR, Jsef. Šedesát let Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2005. ISBN 80-86-156-71-0.
- [12] FROLEC, Václav, Antonín PAVELČÍK a Metoděj ZEMEK. Jízda králů: Lidový obřad. Hra. Slavnost. Praha: TEPS, 1990. ISBN 80-7065-009-5.
- [13] JEŘÁBEK, Richard. Folklorismy v českém výtvarném umění XX. století. Praha: České muzeum výtvarných umění, 2004. ISBN 80-7056-120-3.
- [15] MINKS, Miroslav. Hornácké slavnosti 1957-2007. Velká nad Veličkou: Obec Velká nad Veličkou, 2007.
- [16] PETŘÍKOVÁ, Magdalena. Výstavnictví ve Velké nad Veličkou. Brno, 2008. Diplomová práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucí práce Mgr. Pavel Holman.
- [19] JANČÁŘ, Josef. Strážnická ohlédnutí: 50 let Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Strážnice: Ústav lid. kultury, 1995. ISBN 80-85048-59-0.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [3] 1.4 Folklorismus. Lidovakultura.cz [online]. 2013 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=68>
- [5] ŽŮREK, Zbyněk. Josef Klvaňa (1857 Vídeň – 1919 Kyjov). <i>FolklorWeb.cz</i> [online]. 2010 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: www.folklorweb.cz/clanky/20100318.php
- [7] Český lid: Etnologický časopis. Český lid [online]. 2014 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://ceskylid.avcr.cz/index.php/ceskylid>
- [11] PELIKÁN, Jaroslav. Sdružení výtvarných umělců moravských. <i>SVUM</i> [online]. 2009 [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: http://www.svum.org/index.php?id=19
- [14] Historie. In: Historie Slováckých roků 1921 – 2007: z kroniky města Kyjova [online]. 2010 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.slovackyrok.cz/doc/2/>
- [17] ŠIMKOVÁ, Veronika. Kultura tradiční lidová [online]. 2012 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z: http://artslexikon.cz/index.php/Kultura_tradi%C4%8Dn%C3%AD_lidov%C3%A1
- [18] KŘÍŽENECKÝ, Jan. Anaglyf. Stereofotograf.eu [online]. 2014 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://stereofotograf.eu/navody/anaglyf/>

ZDROJE OBRÁZKŮ

- Obr.1 Portrét Josefa Klvaně. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/JosefKva%C5%88a#mediaviewer/Soubor:Josef_Klvana.jpg
- Obr.2 Pokoj Františka Kretze. Dostupné z: <http://www.artplus.cz/cs/aukcni-zpravodajstvi/1/mecenas-prikryty-havelokem>
- Obr.3 František Kretz. Portrét. Dostupné [6]
- Obr.4 Portrét Madlenky Wanklové. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/hme-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1993
- Obr.5 Moravské kraslice (1888), Madlenka Wanklová. Dostupné z: <http://www.fler.czblog/moravske-kraslice-kreslila-madlenka-wanklova-1888-20384>
- Obr.6 Obálka Český lid. Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.7 Obálka časopisu Národní vyšívání... Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.8 Reklama časopisu Vkus. Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.9 Obálka časopisu Svéráz. Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.10 Obálka časopisu Svéráz Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.11 Obálka časopisu Věno. Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.12 Diplom národopisné výstavy... Zdroj: autor
- Obr.13 Plakát k Národopisné výstavě. Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Národopisná_vystava_československá_v_Praze_1895
- Obr.14 Skupina figurín z Národopisné výstavě... Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.15 Skupina hanáček z moravských... Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.16 Medaile Národopisné výstavy... Zdroj: MgA. Kristýna Petříčková
- Obr.17 Skupina umělců SVUM. Dostupné z: <http://www.svum.org/index.php?id=19>
- Obr.18 Ornamenty, Jano Köhler. Zdroj: autor
- Obr.19 Plakát, Jano Köhler. Zdroj: autor
- Obr.20 Plakát, Jano Köhler. Zdroj: autor
- Obr.21 Ex libris, Jano Köhler. Zdroj: autor
- Obr.22 Jízda králů ve Vlčnově. Dostupné z: <http://www.cesi.sk/bes/07/7x/7xup.htm>
- Obr.23 Ukolébavka 50. léta 19. toletí, Josef Mánes. [13]
- Obr.24 Cigán cvočkař (1902), Miloš Jiránek. [13]
- Obr.25 Portrét ženy v kroji (1901), Cyril Mandel. [13]
- Obr.26 Fotografie, Erwin Raupp. Dostupné z: http://www.ifotovideo.cz/rubriky/co-se-deje/vystavy/erwin-raupp-moravska-hellas-1904_4940.html

- Obr.27 Plakát Hospodářsko-průmyslová výstava...(1902), Alfons Mucha. Zdroj: [19]
- Obr.28 Plakát Rolnická akciová společnost..., Antoš Florka. Zdroj: [19]
- Obr.29 Plakát pro neuskutečněnou výstavu Slovácka (1915), Joža Uprka. Zdroj: [19]
- Obr.30 Plakát pro Slováckou výstavu v Hodoníně (1095), Antoš Frolka. Zdroj: [19]
- Obr.31 Plakát pro II. výstavu výtvarných umělců..., Bohumír Jaroměr. Zdroj: [19]
- Obr.32 Plakáty Slováckého roku. Zdroj: autor
- Obr.33 Plakáty Slováckého roku. Zdroj: autor
- Obr.34 Plakáty Slováckého roku. Zdroj: autor
- Obr.35 Plakát MMF Strážnice (1947), (1949), (1945). Zdroj: NÚLK
- Obr.36 Plakát MFF Strážnice (1950). Zdroj: NÚLK
- Obr.37 Plakáty MFF Strážnice (1959), (1960), (1975). Zdroj: NÚLK
- Obr.38 Plakáty MFF Strážnice (1980), (1980), (1970). Zdroj: NÚLK
- Obr.39 Plakát MFF Strážnice (1990), (1991). Zdroj: NÚLK
- Obr.40 Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (1977). Zdroj: autor
- Obr.41 Plakát Jízdy králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1983). Zdroj: autor
- Obr.42 Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (1982). Zdroj: autor
- Obr.43 Plakát Jízdy králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1989). Zdroj: autor
- Obr.44 Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (2011). Zdroj: autor
- Obr.45 Plakát Hornáckých slavností (1970), (1976). [15]-CD
- Obr.46 Plakáty I. výročí Hornáckých slavností (1957). [15]-CD
- Obr.47 Obálka brožury a pozvánka k II. výročí Hornáckých slavností. [15]-CD
- Obr.48 Plakát Hornáckých slavností (2004), (2006). [15]-CD
- Obr.49 Znělka k pořadu Folklorika, PUK-PUK. Dostupné z: <http://mimikri.net/puk-puk-area/1>
- Obr.50 Znělka k pořadu Folklorika, PUK-PUK. Dostupné z: <http://mimikri.net/motiv/folklor-is-not-dead>
- Obr.51 Kniha AHA, Tomáš Kompaník (2012). Dostupné z: <http://graduationprojects.eu/cz/2011%E2%80%932012/Tomas-Kompanik>
- Obr.52 Kniha Valašský rok, Petr Mazoch (2013). Dostupné z: <http://agdztin.cz/portfolio/valassky-rok/>
- Obr.53 Tapeta pro Wroclaw Design Festival 2013, ART KIOSK. Dostupné z: <http://www.artkiosk.cz/index.php?order=design>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr.1	Josefa Klvaňa.....	15
Obr.2	Pokoj Františka Kretze.....	16
Obr.3	Portrét Františka Kretze	16
Obr.4	Portrét M.Wanklové.....	18
Obr.5	Moravské kraslice (1888), Madlenka Wanklová	18
Obr.6	Obálka Český lid.....	19
Obr.7	Obálka časopisu Národní vyšívání lidu moravského	20
Obr.8	Reklama časopisu Vkus	20
Obr.9	Obálka časopisu Svéráz.....	21
Obr.10	Obálka časopisu Svéráz.....	21
Obr.11	Obálka časopisu Věno.....	21
Obr.12	Diplom národopisné výstavy československé v Praze	22
Obr.13	Plakát k Národopisné výstavě československé v Praze, Vojtěch Hynais	22
Obr.14	Skupina figurín z Národopisné výstavě československé v Praze	23
Obr.15	Skupina hanáčků z moravských slavností lidových.....	24
Obr.16	Medaile Národopisné výstavy československé v Praze (líc a rub)	24
Obr.17	Skupina umělců SVUM	25
Obr.18	Ornamenty, Jano KÖhler.....	26
Obr.19	Plakát, Jano KÖhler.....	27
Obr.20	Plakát, Jano KÖhler.....	27
Obr.21	Ex libris, Jano KÖhler	27
Obr.22	Jízda králů ve Vlčnově, Joža Úprka	28
Obr.23	Ukolébavka 50. léta 19. století, Josef Mánes	28
Obr.24	Cigán cvočkař (1902), Miloš Jiránek	29
Obr.25	Portrét ženy v kroji (1901), Cyril Mandel	29
Obr.26	Fotografie, Erwin Raupp	30
Obr.27	Plakát Hospodářsko-průmyslová výstava... (1902), Alfons Mucha.....	30
Obr.28	Plakát Rolnická akciová společnost..., Antoř Florka	31
Obr.29	Plakát pro neuskutečněnou výstavu Slovácka (1915), Joža Úprka.....	31
Obr.30	Plakát pro Slováckou výstavu v Hodoníně (1095), Antoř Frolka	31
Obr.31	Plakát pro II. výstavu výtvarných umělců..., Bohumír Jaroněk	31
Obr.32	Plakáty Slováckého roku.....	33
Obr.33	Plakáty Slováckého roku.....	35
Obr.34	Plakáty Slováckého roku.....	36
Obr.35	Plakát MMF Strážnice (1947), (1949), (1945)	38
Obr.36	Plakát MFF Strážnice (1950).....	39
Obr.37	Plakáty MFF Strážnice (1959), (1960), (1975).....	40
Obr.38	Plakáty MFF Strážnice od Josefa Flejšára (1980), (1980), (1970)	40
Obr.39	Plakát MFF Strážnice, František Cundrla (1990), (1991)	41
Obr.40	Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (1977)	43
Obr.41	Plakát Jízdy králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1983)	44
Obr.42	Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (1982)	45
Obr.43	Plakát Jízdy králů ve Vlčnově, Karel Beneš (1989)	46
Obr.44	Plakát Jízdy králů ve Vlčnově (2011)	46
Obr.45	Plakát Hornáckých slavností (1970), (1976).....	47

Obr.46	Plakáty I. výročí Hornáckých slavností (1957).....	49
Obr.47	Obálka brožury a pozvánka k II. výročí Hornáckých slavností.....	50
Obr.48	Plakát Hornáckých slavností (2004), (2006).....	51
Obr.49	Znělka k pořadu Folklorika, PUK-PUK.....	53
Obr.50	Motiv trička s názvem..., PUK-PUK.....	53
Obr.51	Knihka AHA, Tomáš Kompaník, 2012.....	53
Obr.52	Tapeta pro Wroclaw Design Festival 2013, ART KIOSK.....	54
Obr.53	Knihka Valašský rok, Petr Mazoch, 2013.....	54
Obr.54	Jeden z prvních návrhů.....	57
Obr.55	Návrhy - hustý ornament v lineárním podání.....	58
Obr.56	Návrhy - hustý ornament v lineárním podání.....	59
Obr.57	Návrhy - inspirované technikou šňůrování.....	59
Obr.58	Návrhy - inspirované značkami pro háčkování.....	60
Obr.59	Návrhy - tvořeny tenkým fixem.....	60
Obr.60	Návrhy se stylizovanými ornamenty.....	61
Obr.61	Návrhy se stylizovanými ornamenty.....	61
Obr.62	Návrhy -rozpohybovaný plakát.....	61
Obr.63	1 výtvarný plakát.....	63
Obr.64	2 výtvarný plakát.....	63
Obr.65	3D výtvarný plakát.....	63
Obr.66	Font Aller.....	64
Obr.67	Detail červeného šátek.....	64
Obr.68	Modrý šátek.....	64
Obr.69	Koncept první - sborník 1/2.....	65
Obr.70	Koncept druhý - sborník 2/2.....	65
Obr.71	Pohlednice.....	65
Obr.72	Stylizované prvky.....	66
Obr.73	Ručně psaný název.....	66
Obr.74	1 výtvarný plakát.....	67
Obr.75	2 výtvarný plakát.....	67
Obr.76	Programový plakát.....	67
Obr.77	Pohlednice.....	68
Obr.78	Šátek s potiskem.....	68
Obr.79	Koncept první - sborník 1/2.....	69
Obr.80	Koncept druhý - sborník 2/2.....	69